

KADERNOTA 2026-2029 - CONCEPT

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Samenvatting	5
Voorwoord	5
Uitgangssituatie 2025-2029	7
Meerjarenperspectief 2025-2029	8
Toelichting financiële mutaties	9
Reserves	10
Voorzieningen	12
Uitgangspunten	13
PDF	16
Toelichting reserve (op website anders weergegeven)	17
Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)	17
Programma	18
1. Eigentijds bestuur en dienstverlening op maat in Etten-Leur	18
Ontwikkelingen - 1	18
Ontwikkelingen - 2	19
1.1 Vertrouwen in de overheid	21
1.2 Communicatie en participatie	23
1.3 Dienstverlening en menselijke maat	25
1.4 Ondermijnende criminaliteit	28
Financiële ontwikkelingen	29
2. Sociaal Etten-Leur	31
Ontwikkelingen - Jeugdzorg en Wmo	32
Ontwikkelingen - Onderwijs	32
Ontwikkelingen - Overig	32
2.1 Iedereen moet mee kunnen doen	34
2.2 Minima- en armoedebelid	37
2.3 Wijkvoorzieningen en -gebouwen/accommodaties	39
2.4 Jong zijn in Etten-Leur	42
2.5 Gezond oud worden en zelf- en samen zorg	44
Financiële ontwikkelingen	46
3. Ruimte voor wonen en leven in Etten-Leur	47
Ontwikkelingen	47
3.1 Woningbouw	49
3.2 Verkeersafwikkeling	51
3.3 Verkeersveiligheid	53
3.4 Beheer en onderhoud van het openbaar gebied	54
3.5 Huisvesting bijzondere doelgroepen	56

Financiële ontwikkelingen	58
4. Economie en werk in Etten-Leur	59
Ontwikkelingen	59
4.1 Zo veel mogelijk mensen aan het werk	60
4.2 Het versterken van de economie	62
4.3 Toerisme en recreatie	64
4.4 Een levendig centrum	66
4.5 Agrarische sector	68
Financiële ontwikkelingen	69
5. Duurzaam denken en doen in Etten-Leur	70
Ontwikkelingen	70
5.1 Duurzaam wonen	72
5.2 Duurzame woon- en leefomgeving	74
5.3 Duurzaam produceren	76
5.4 Duurzame bedrijven- en industrieterreinen	77
Financiële ontwikkelingen	78
Paragrafen	79
Lokale heffingen	80
Aanpassing tarieven	80
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	81
Uitgangspunten	81
Onderhoud kapitaalgoederen	82
Onderhoud kapitaalgoederen	82
Ontwikkelingen openbaar gebied - 1	82
Ontwikkelingen openbaar gebied - 2	83
Ontwikkelingen gebouwen	85
Ontwikkelingen sportaccommodaties	85
Financiering	86
Financiering	86
Bedrijfsvoering	87
Algemeen	87
Loonkosten	87
Verbonden partijen	88
Ontwikkelingen	88
Grondbeleid	89
Grondbeleid	89
Wonen	89
Bedrijventerreinen	90
Kwaliteitsverbetering landschapsbeleid	90

Risico's	90
Investeringsruimte 2026-2029	92
Investeringen	92
Krediet aanpassingen	92
Investeringsruimte 2026-2029	92
Financiële positie	93
Financiële positie reserves en voorzieningen	93
Inleiding	93
Samenvatting	93
Reserves 2024-2029	95
Voorzieningen 2024-2029	110
BESLUITVORMING	120
Besluitvorming	120
Besluitvorming	120
Toezeggingen	121
Vragen gemeenteraad	121
Contact en privacy	122
Contact	122
Contact	122
Privacy beleid	122

Samenvatting

Samenvatting

Voorwoord

Etten-Leur kan investeren en vooruitkijken

In deze kadernota en bestuursrapportage laten we zien hoe we er op dit moment voor staan en kijken we ook alvast vooruit naar volgend jaar. Kort voor de kadernota stelde het Rijk de voorjaarsnota vast. Hiermee zijn er meer middelen naar gemeenten gekomen, vooral voor de jaren 2026 en 2027. Gemeenten en VNG hebben hun krachten gebundeld en een duidelijk geluid afgegeven. Het Rijk heeft hiernaar geluisterd. Althans, voor een deel en in ieder geval voor de eerste jaren. Voor de jaren vanaf 2028 blijft het onzeker, wat inmiddels gebruikelijk is geworden in de financiële relatie tussen Rijk en gemeenten. Er zijn gemeenten die zelfs met de handreiking van het Rijk nog niet uitkomen. Gelukkig kunnen wij vanuit ons financieel beleid, onzekerheden redelijk opvangen en onze ambitie blijven vasthouden.

Goed perspectief voor de komende jaren

Vanuit het Rijk is nu gezorgd voor extra middelen voor de demping van het zogenaamde ravijnjaar, voor loon- en prijscompensatie en geld voor jeugdzorg. Daarnaast hebben we de afgelopen jaren altijd kritisch gekeken naar onze begroting waar we konden besparen of juist konden investeren. Dat maakte ons 'ravijn' minder diep dan bij andere gemeenten. Dat alles maakt dat we voor 2025, 2026 en 2027 een goed perspectief hebben. Er is ook voldoende ruimte voor de nieuwe gemeenteraad om ambities door te trekken in de nieuwe raadsperiode.

Investeren in Wmo en Jeugdzorg

Eind 2024 startten we een onderzoek naar onze uitgaven op het gebied van Wmo en Jeugdzorg. Naast het project over normalisering in de jeugdzorg dat al liep. Dat de druk van het ravijnjaar is uitgesteld tot 2028, wil niet zeggen dat dat onderzoek niet nuttig is. Sterker nog: we vinden het belangrijk om de vinger achter de kosten op deze gebieden te krijgen zodat we de kosten beter kunnen beheersen. De zogenaamde open-einde-regelingen blijven een risicovolle onderneming voor gemeenten. Daarom is het belangrijk om deze risico's waar mogelijk te dempen en dat komt terug in dit onderzoek. Het gaat natuurlijk om het doel: mensen die kwetsbaar zijn, kunnen blijven helpen. Maar dan wel zo dat financieel haalbaar is en blijft. Daarom kijken we uit naar de resultaten van het onderzoek en naar het implementeren van de verbetervoorstellen. We verwachten deze voor de begrotingsvoorstellen 2026 te presenteren.

Investeren in de lange termijn

Door behoedzaam en degelijk financieel beleid zorgen we voor de toekomst van Etten-Leur. Daardoor kunnen we blijven investeren voor de lange termijn en zorgen we daarmee ook voor stabiliteit. Dat geldt bijvoorbeeld voor het Integraal Huisvestingplan voor het onderwijs, voor het

onderhouden van wegen (verhardingen) in onze gemeente en voor de investeringen die nodig zijn voor de spoortunnel en de mogelijke aanleg van een Oostelijke randweg.

Ruimte voor de volgende raadsperiode

In 2025 zijn we nog volop bezig met het huidige raadsprogramma. We zullen als college nog een aantal belangrijke voorstellen aan de gemeenteraad voorleggen voor zaken die zullen doorlopen in de volgende raadsperiode. Financieel is er ruimte voor de nieuwe raad om deze zaken door te zetten en nieuwe ambities af te spreken. Een uitdaging de komende tijd is met name dat de capaciteit in onze organisatie niet oneindig is. Hoewel we nog steeds als goed werkgever te boek staan, staat de arbeidsmarkt nog steeds onder druk. Oftewel: we moeten zuinig zijn op de mensen die onze ambities moeten waarmaken. Zij doen dit met grote gedrevenheid en met een groot hart voor onze gemeente. Maar het laat onverlet dat we op onderdelen ook prioriteiten moeten bepalen voor de inzet van onze mensen.

Tot slot

In het jaar voor de verkiezingen zien we dat we goed op dreef zijn om de doelstellingen uit het huidige brede raadsprogramma te realiseren. De laatste grote besluiten van het raadsprogramma staan in 2025 op de agenda. Het Rijk is met extra middelen over de brug gekomen, in ieder geval tot 2028. Het nieuwe gemeentebestuur heeft nu ruimte voor een nieuw raadsprogramma. Al moeten we behoedzaam blijven voor de jaren na 2028. We hebben er alle vertrouwen in dat deze gemeenteraad en de nieuwe gemeenteraad, de bestuurlijke vertegenwoordiging van Etten-Leur, de juiste keuzes maakt voor de toekomst. Natuurlijk met onze inwoners, ondernemers en alle andere partners in Etten-Leur. Want Etten-Leur maken we samen!

Het college van burgemeester en wethouders

Uitgangssituatie 2025-2029

Op 11 november 2024 stelde de gemeenteraad de programmabegroting 2025 vast.
De gemeenteraad nam ook kennis van de meerjarenraming 2026-2028.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Vastgestelde begroting 2025	0	-2.382	-1.610	-2.037	
Startpositie 2029 (= 2028)					-2.037
Startpositie kadernota 2026-2029	0	-2.382	-1.610	-2.037	-2.037

Resultaat 2024

We sloten 2024 af met een **positief resultaat** van € 6.677.000.

Een toelichting op het resultaat 2024 leest u in de jaarstukken 2024. De gemeenteraad stelt de jaarstukken 2024 in dezelfde raadsvergadering als deze kadernota vast.

Meerjarenperspectief 2025-2029

De ontwikkelingen en voorstellen in de eerste bestuursrapportage 2025 en de kadernota 2026-2029 leiden tot het volgende meerjarenperspectief.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Startpositie kadernota 2026-2029	0	-2.382	-1.610	-2.037	-2.037
Wijzigingen	810	1.291	538	-608	-449
Mutatie meicirculaire 2025	pm	pm	pm	pm	pm
Saldo kadernota 2026-2029	810	-1.091	-1.072	-2.645	-2.486

De toelichting op deze cijfers leest u hier.

2025

Op basis van de huidige inzichten sluiten we 2025 af met een positief saldo.

2026-2029

In de meerjarenbegroting staan tekorten. We verwachten dat de tekorten na verwerking van de meicirculaire afnemen.

Toelichting financiële mutaties

In het overzicht leest u een samenvatting van de mutaties bij het opstellen van de kadernota 2026-2029.

In de programma's nemen we financiële overzichten op met meer details en toelichtingen.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
1. Algemene uitkering decembercirculaire 2024	1.784	1.504	1.394	1.380	1.380
2. Actualisatie indexeringen 2026-2029	0	688	29	-1.043	-903
3. Uitbreiding formatie	0	-245	-256	-266	-277
4. Uitkomst verbeterplan De Nobelaer	-460	-250	-250	-250	-250
5. Jeugdzorg: niet vrij toegankelijke zorg	-243	0	0	0	0
6. Jongerenwerk en community builder	-244	-275	-147	-147	-147
7. Uitvoering centrumvisie en vrijetijdseconomie	0	-100	-100	-100	0
8. Overig	-27	-31	-132	-182	-252
Totaal wijzigingen	810	1.291	538	-608	-449

Reserves

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden

Wanneer we bedragen storten of onttrekken aan een reserve nemen we dit op in het betreffende programma. Een uitzondering hierop is de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden. Deze bedragen voegden we in 2024 toe aan de reserve. Deze halen we er nu weer uit om de werkzaamheden in 2025 verder uit te voeren.

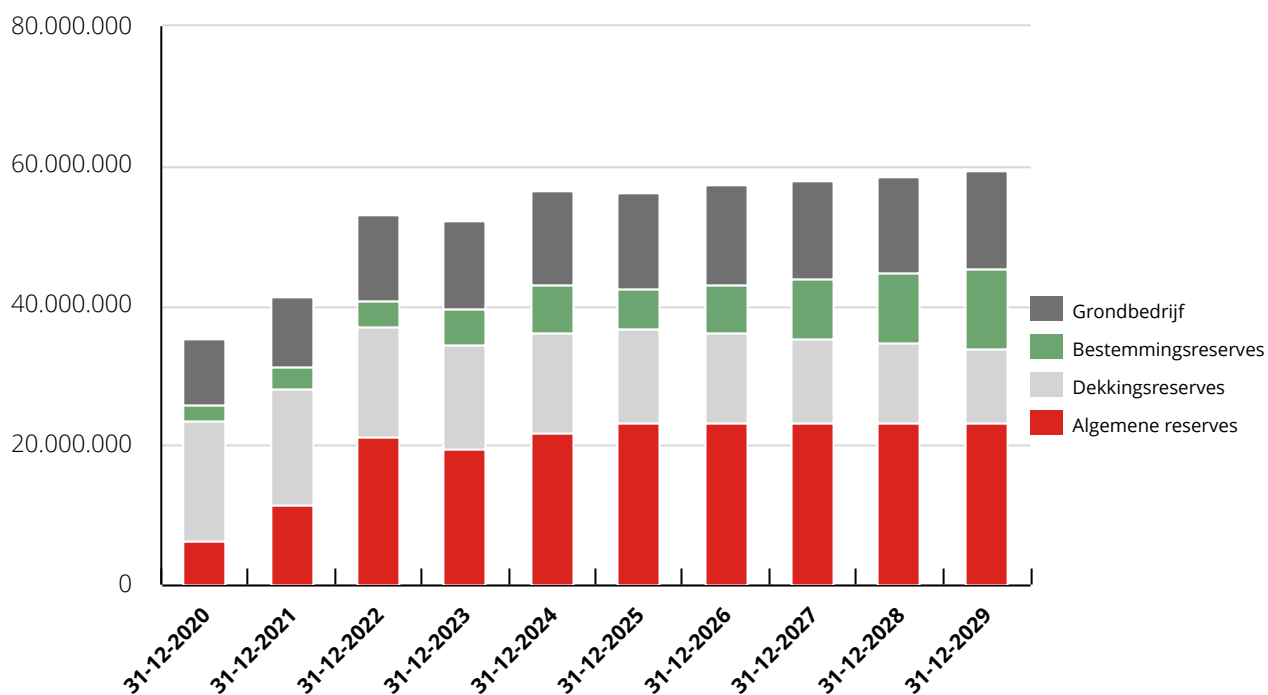
(bedragen x € 1.000)	programma	2025	2026	2027	2028
1. Het verhaal van Etten-Leur	1	45	0	0	0
2. Applicatie burgerzaken	1	150	0	0	0
3. Onderwijsachterstand	2	906	0	0	0
4. Herstelkosten opvanglocaties vluchtelingen Oekraïne	2	514	0	0	0
5. Leefbaarheidsbudget	2	43	0	0	0
6. Subsidies duurzaamheidsmaatregelen	5	829	0	0	0
7. Subsidie zonnepanelen	5	195	0	0	0
8. Grote oogst	5	110	0	0	0
9. Schone luchtakkoord	5	43	0	0	0
Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden		-2.835	0	0	0

Reserves

Op basis van de geactualiseerde meerjarenbegroting 2025-2029 bij deze kadernota brengen we de financiële positie van reserves en voorzieningen en het verloop voor de komende jaren in beeld. Het overzicht van alle reserves en voorzieningen vindt u bij de gedetailleerde financiële positie.

Reserves behoren tot het eigen vermogen en zijn in principe vrij inzetbaar. Aan sommige reserves ligt een bestemming ten grondslag. Deze zijn daarom niet vrij inzetbaar. De algemene reserves zijn vrij om in te zetten, maar ook noodzakelijk om eventuele tekorten en risico's op te kunnen vangen.

Verloop reserves 2017-2029

Solide reservepositie

Onze reservepositie stijgt licht. Het totaalbedrag aan reserves was op 31 december 2024 € 56,6 miljoen.

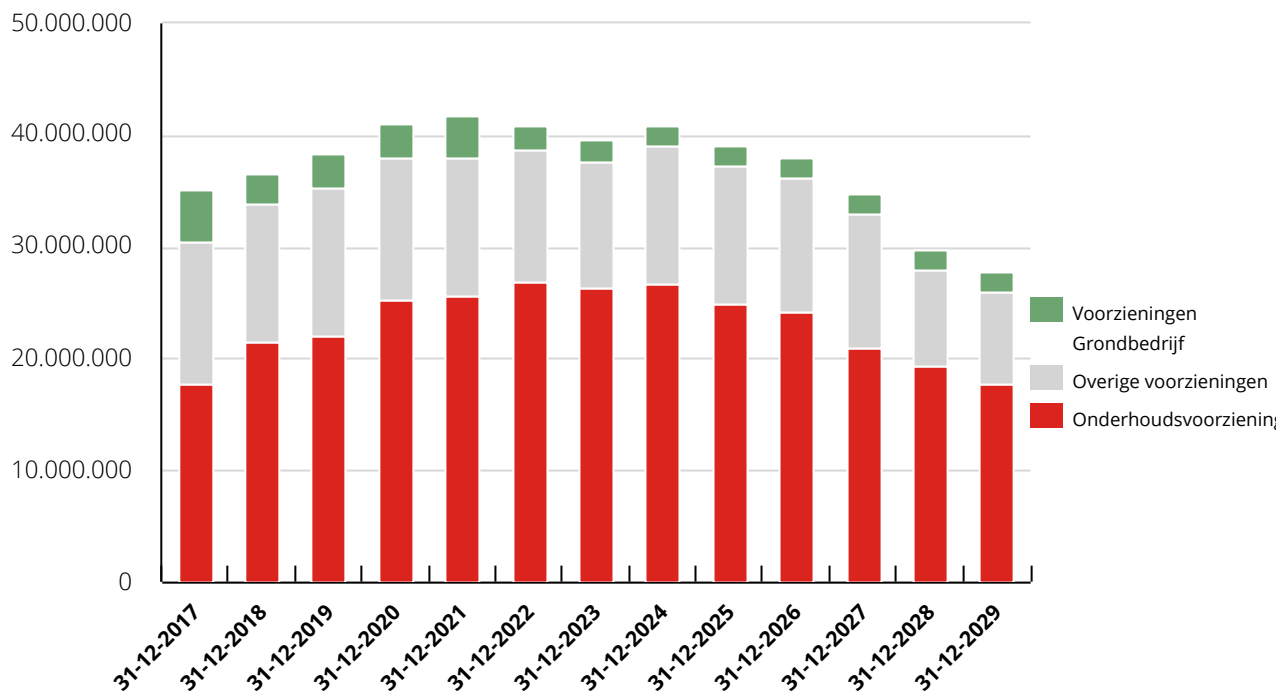
Hiervan behoort ongeveer € 21,8 miljoen tot de algemene reserve.

In dit overzicht houden we geen rekening met het rekeningresultaat 2024 en de resultaatbestemmingen uit de jaarrekening 2024.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen en zijn nodig om uitgaven in de toekomst te kunnen doen. We kijken hierbij minimaal 10 jaar vooruit. De belangrijkste voorzieningen zijn de onderhoudsvoorzieningen voor het openbaar gebied, sportvoorzieningen en gebouwen.

Verloop voorzieningen 2017-2029

Uitgangspunten

Voor het opstellen van de kadernota 2026-2029 actualiseren we de meerjarenraming.

Het Centraal Planbureau publiceerde in februari het Centraal Economisch Plan 2025. Dit plan wordt gebruikt voor de meerjarige begrotingsramingen van het kabinet. In de kadernota gebruiken we de indexpercentages uit dit plan.

Inwoners en woningen

Voor de kadernota 2026-2029 actualiseren we de prognoses voor inwoner- en woningaantallen. De actuele cijfers baseren we op de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), databestand Burgerzaken en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

We houden voor de groei van de woningvoorraad vanaf 2025 nadrukkelijk rekening met aantallen te bouwen woningen zoals vastgelegd in de regionale Woondeal van maart 2023. De update daarvan wordt medio 2025 vastgesteld. Etten-Leur wordt gevraagd in de jaren 2022 tot en met 2030 nog minstens 2.000 nieuwe woningen, waaronder tijdelijke woningen, te realiseren. Ons actuele bouwprogramma ligt daarboven. We voldoen daarbij aan de afspraak om 130% capaciteit te plannen.

Omdat de definitie van een woning(eenheid) voor de verschillende onderdelen binnen de begroting verschillend is, geven we in deze interne kaderbrief de mutatie van de woningaantallen als kader mee.

	woningen	toename	inwoners	toename
2025	20.354	294	45.478	382
2026	20.648	237	45.860	308
2027	20.885	423	46.168	550
2028	21.308	251	46.718	326
2029	21.559	271	47.044	352
2030	21.830	237	47.396	308
2031	22.067	192	47.704	250
2032	22.259	192	47.954	250
2033	22.451	362	48.204	471
2034	22.813	200	48.675	221
2035	22.983		48.896	

Kosten

Personeelskosten

De cao had een looptijd tot 31 maart 2025. We actualiseerden de personeelskosten 2025 op basis van deze cao.

Voor de volgende jaren baseren we ons op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers'. Op basis van deze aannames ziet de indexering van de totale personeelslasten er als volgt uit:

CAO ontwikkelingen	2026	2027	2028	2029
CAO ontwikkelingen	1,80%	5,70%	4,60%	4,30%

Kosten derden

Voor de kosten zoals inhuur personeel, energie, duurzame zaken, sociale uitkeringen en overige goederen en diensten gebruiken we de volgende indexeringspercentages:

	2026	2027	2028	2029
Inhuur personeel	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Duurzame zaken	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Sociale uitkeringen	1,80%	5,70%	4,60%	4,30%
Overige goederen en diensten	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%

Deze percentages baseren we op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.

Bij de stijging van de sociale uitkeringen zoeken we aansluiting bij de uitgangspunten voor de stijging van de loonkosten.

Opbrengsten

Onroerendezaakbelasting

Het tarief van onder andere de onroerendezaakbelasting baseren we op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'. In de tabel hieronder nemen we de voorgestelde verhogingen op:

	2026	2027	2028	2029
Onroerendezaakbelasting	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Hondenbelasting	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Precariobelasting	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Toeristenbelasting	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Parkeerbelasting	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%

Rechten en heffingen

	2026	2027	2028	2029
Lijkbezorgingsrechten	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Marktgelden	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%

We baseren deze percentages op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.

Bij de rioolheffing en de afvalstoffenheffing is sprake van kostendeckende tarieven. De opbrengsten zijn afhankelijk van de kosten.

Voorstellen voor tariefaanpassing doen we bij de belastingvoorstellen 2026.

Overige

	2026	2027	2028	2029
Leges	1,80%	5,70%	4,60%	4,30%
Huren en pachten	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%
Overige inkomsten	2,10%	2,20%	2,20%	2,30%

Bij de stijging van de leges zoeken we aansluiting bij de uitgangspunten voor de stijging van de loonkosten. Het merendeel van de legeskosten bestaat uit loonkosten.

De huren en pachten baseren we op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.

Parkeergelden

Voor parkeren gelden de volgende uitgangspunten:

1. de tarieven zijn tenminste kostendeckend;
2. de tarieven zijn concurrerend met die van omliggende gemeenten.

In 2025 verhogen we de tarieven met 5%. Vanaf 2026 indexeren we de tarieven met de door het CPB gepubliceerde indexering 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'. Dit jaar onderzoeken we doel en noodzaak van de verschillende parkeerproducten en de daarbij horende vergoedingen.

Gemeentefonds / Onvoorzien

We ramen de algemene uitkering uit het gemeentefonds tegen lopende prijzen. Dit betekent dat in deze raming de loon- en prijsontwikkeling van de rijksuitgaven is meegenomen.

Bij het opstellen van de kadernota 2026-2029 herrekenen we de uitkeringen uit het gemeentefonds op basis van actuele ontwikkelingen en op basis van de laatst bekende circulaire.

Onvoorzien

In de meerjarenraming nemen we de post onvoorzien op:

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029
Onvoorzien	150	150	150	150

PDF

Klik op **deze link** om het pdf-bestand van de kadernota 2026-2029 te lezen.

De 'pdf-versie' van de kadernota ziet er niet optimaal uit. De digitale presentatie staat voorop.

Toelichting reserve (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Het verhaal van Etten-Leur	In 2024 maakten we een start met "Het verhaal van Etten-Leur". In 2025 gaan we verder met de promotie van Etten-Leur.
2. Applicatie burgerzaken	In 2025 ronden we de invoering van de nieuwe burgerzaken applicatie af.
3. Onderwijsachterstand	De lokale onderwijsagenda is een akkoord tussen gemeente en schoolbesturen. Hierin is vastgelegd hoe onze onderwijspartners en zorg zich verder ontwikkelen de komende jaren. We ontvangen hiervoor een subsidie vanuit de overheid die we in meerdere jaren gebruiken.
4. Herstelkosten opvanglocaties vluchtelingen Oekraïne	In de jaarrekening van 2023 namen we een resultaatbestemming op van € 514.000 voor toekomstige herstelkosten van de locaties waar Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen. Deze locaties zijn nog steeds in gebruik en er zijn tot nu toe geen herstelkosten gemaakt
5. Leefbaarheidsbudget	Bij de vaststelling van de begroting 2025 werd toegezegd het overschot van het leefbaarheidsbudget mee te nemen naar 2025. We vullen dit budget in 2025 aan. Hiermee is ook in 2025 weer € 100.000 beschikbaar.
6. Subsidies duurzaamheidsmaatregelen	Voor subsidieregelingen was in 2024 € 900.000 beschikbaar. Hiervan is € 300.000 afkomstig uit 2023. Subsidieregelingen zijn nog onvoldoende in beeld bij inwoners. Vanaf 2025 brengen we de regelingen nog meer onder de aandacht van inwoners.
7. Subsidie zonnepanelen	Dit is een regeling voor huurders van Alwel. De samenwerking met Alwel kwam langzaam op gang. Door de afschaffing van de salderingsregeling werden zonnepanelen minder aantrekkelijk. We zoeken naar een andere invulling voor dit budget in overleg met Alwel.
8. Grote oogst	Het project Grote oogst ronden we in 2026 af.
9. Schone luchtakkoord	De raad stelde voor het Schone luchtakkoord € 50.000 beschikbaar. Via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden nemen we het restant mee naar 2025.

Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Algemene uitkering decembercirculaire 2024	We verwerken de decembercirculaire 2024.
2. Actualisatie indexerings 2026-2029	Voor de jaren 2026-2029 actualiseerden we diverse indexeringspercentages voor loon- en prijsontwikkelingen. We gebruiken indexeringspercentages uit onafhankelijke bronnen (Centraal Planbureau).
3. Uitbreiding formatie	We breiden de formatie op diverse gebieden uit. Een toelichting leest u in programma 1 en 2.
4. Uitkomst verbeterplan De Nobelaer	Op 16 april 2025 presenteerden we het verbeterplan voor de Nobelaer. We spraken af om de financiële consequenties van het verbeterplan op te nemen in de kadernota.
5. Jeugdzorg: niet vrij toegankelijke zorg	Op basis van de jaarcijfers 2024 verhogen we het budget voor 2025 voor de niet vrij toegankelijke jeugdzorg.
6. Jongerenwerk en community builder	De blijvende aandacht voor onze jongeren vraagt om het structureel maken van de inzet van de huidige derde jongerenwerker. Voor het realiseren van zorgzame buurten zetten we community building in.
7. Uitvoering centrumvisie en vrijetijdseconomie	De raad stelde in 2024 de Centrumvisie vast. Voor 2025 is € 200.000 beschikbaar. Voor een toekomstbestendig centrum is een werkbudget nodig. Dit budget is voor drie jaar voor mogelijk doorlopende acties.
8. Overig	Meerdere afwijkingen, uitgebreidere specificatie in de programma's.

Programma

1. Eigentijds bestuur en dienstverlening op maat in Etten-Leur

We werken aan een betrouwbare en servicegerichte organisatie voor onze inwoners en partners zoals het onderwijs, ondernemers, andere overheden en maatschappelijke organisaties, verenigingen en instellingen. Een organisatie zonder onnodige drempels en procedures waarbij de menselijke maat het uitgangspunt is van onze dienstverlening. Dat vraagt om professionals die binnen de wetten en regelgeving ruimte voor maatwerk zien en benutten. De gemeente inspireert, stimuleert en faciliteert en zoekt actief de dialoog en samenwerking op. Veel aandacht gaat uit naar het vroegtijdig betrekken van inwoners en andere partijen bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid. Bestuurders en de organisatie gaan tijdig met inwoners in gesprek over maatschappelijke vraagstukken. Voor een goed functionerende gemeente is ook de relatie tussen de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie van groot belang, evenals een goede samenwerking in de regio zowel ambtelijk, bestuurlijk en politiek.

Ontwikkelingen - 1

Samenwerking Baronie gemeenten en Stedelijke Regio Breda-Tilburg in ontwikkeling

De Baroniegemeenten vormen samen een krachtig netwerk waarin elke gemeente zijn unieke kwaliteiten inbrengt. Samenwerking biedt ons ook de kans om een sterkere positie in te nemen in provinciale en landelijke overleggen. Hiermee kunnen we meer invloed uitoefenen op besluitvorming die onze regio raakt. De strategische samenwerking in de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT), met de regio Hart van Brabant, is hierbij van groot belang. Door de samenwerking vanaf 2025 binnen de Baronie verder te ontwikkelen, versterken we onze positie binnen de SRBT naast Hart van Brabant. De extra kosten van € 38.000 brengen we in 2025 ten laste van de post Onvoorzien. De financiële consequenties van de samenwerking in 2026 en verder nemen we mee in het raadsvoorstel over de gemeenschappelijke regeling die we eind 2025 aan de raad voorleggen.

Integriteit decentraal bestuur

Eind januari 2025 stuurde de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het wetsvoorstel Bevorderen integriteit decentraal bestuur naar de Raad van State voor advies. Dit wetsvoorstel stelt onder meer verplicht dat voor een benoeming van wethouders een risicoanalyse plaatsvindt. Het wetsvoorstel geeft aan naar welke integriteitsaspecten mag worden gekeken. Het schept ook duidelijkheid over hoe wethouders moeten omgaan met hun eventuele financiële belangen.

Verdeling restzetels bij verkiezingen

Bij de Tweede Kamer is een voorstel voor het wijzigen van de Kieswet in behandeling. Hierin staat dat politieke partijen voortaan minstens 1 zetel moeten hebben behaald om in aanmerking te komen voor een restzetel. Deze restzetelverdeling geldt nu alleen voor de verkiezing van

de Tweede Kamer. Na de wetwijziging geldt deze ook voor de verkiezingen van leden van gemeenteraden, provinciale staten, waterschappen en eilandraden. De wet treedt op 1 januari 2026 in werking.

Ontwikkelingen - 2

De Cyberbeveiligingswet voert de rijksoverheid naar verwachting in het vierde kwartaal van 2025 in

De Europese Unie nam twee richtlijnen aan om de fysieke, digitale en economische weerbaarheid te versterken. De rijksoverheid werkt aan de doorvertaling hiervan naar nationale wetgeving, de Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet Weerbaarheid Kritieke Entiteiten. Deze wetten worden in het vierde kwartaal van 2025 ingevoerd.

In vergelijking met de huidige wetgeving verandert voor gemeenten de zorgplicht, meldplicht en het toezicht op informatiebeveiliging.

Binnen de gemeente is het van belang dat primair de gemeenteraad toezicht houdt op de naleving van de wet. De raad doet dit door het oppakken van zijn kaderstellende en controlerende rol en het borgen van voldoende budget. De raad gebruikt hiervoor de ENSIA-rapportages (ENSIA staat voor Eenduidige Normatiek Single Information Audit).

Informatiebeveiliging, privacy en functioneel applicatiebeheer

Informatiebeveiliging en privacy zijn actueler dan ooit. Dagelijks zien we cyberdreigingen en incidenten zoals datalekken en phishing berichten. Bewustwording bij de mens creëren is hierin cruciaal. Daarnaast komt er steeds strengere en nieuwe wetgeving zoals de NIS2-richtlijn (Netwerk- en Informatiebeveiliging) en spelen deze onderwerpen een belangrijke rol bij het inkopen van 'veilige' goederen en diensten.

Om mee te gaan in de huidige technologische en maatschappelijke ontwikkelingen en om onze dienstverlening te verbeteren, schaffen we steeds meer applicaties aan en maken we meer en slimmer gebruik van functionaliteiten. Het beheer van applicaties neemt hierdoor steeds verder toe, zowel qua techniek als aan de gebruikerskant.

Deze ontwikkelingen leiden tot een steeds grotere druk op de organisatie en daarmee een toenemende vraag naar extra capaciteit.

Regionale samenwerking informatievoorziening

Begin 2024 zijn we met de gemeente Moerdijk, Roosendaal, Tholen en het Werkplein intensiever gaan samenwerken op het gebied van informatievoorziening. We werken met elkaar toe naar een meer formele samenwerkingsvorm vanaf 2026. Voor het opzetten van deze samenwerking is voor 2024 en 2025 budget beschikbaar gesteld. Vanaf 2026 behalen we niet direct de beoogde efficiencyvoordelen. Daarnaast komt er een verdeelsleutel voor de financiering van de

samenwerking. De structurele kosten zijn nog niet bekend. De bedoeling is deze voor een deel uit reguliere budgetten te dekken.

1.1 Vertrouwen in de overheid

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op het vergroten van het vertrouwen van de inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners in het gemeentebestuur. Meer en beter contact vanuit de gemeente met hen zodat zij weten waar ze aan toe zijn. De gemeenteraad wil zichtbaar en benaderbaar zijn.

Maatschappelijk effect

- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners krijgen meer vertrouwen in de gemeente/het gemeentebestuur.
- De gemeente betreft (we betrekken onze) inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners meer en beter bij wat de gemeente doet (we doen).
- De gemeente(-raad) is zichtbaar en benaderbaar.

Wat zijn de doelen?

1. Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners weten altijd wie hun contactpersoon is bij de gemeente.
2. Raadsvergaderingen worden gehouden op een prettig toegankelijke locatie.
3. Inwoners, ondernemers en andere maatschappelijke partners worden verwelkomd wanneer ze 'aankloppen' bij de gemeente.
4. De gemeente treedt vaker naar buiten en spreekt met inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners die met de gemeente willen spreken.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Afstemming met maatschappelijke partners

Op 24 maart 2025 vond het eerste overleg van 2025 plaats. Onderwerp van bespreking was slimmer samenwerken op het gebied van Wmo en jeugdzorg. De opbrengst van het overleg wordt verwerkt in het rapport over de beheersing van de kosten voor de Wmo en de jeugdzorg. Bureau HHM stelt dit rapport op.

Toegankelijkheid van raadsvergaderingen

Het raadscommunicatieplan voeren we uit. Wanneer een nieuw onderdeel uit het plan ter hand wordt genomen, vindt dit in afstemming met de raadswerkgroep participatie plaats. De nieuwe website van de gemeenteraad ging eind 2024 live. De verbouwing van de begane grond van het Stadskantoor, waarin ook de nieuwe raadzaal wordt gerealiseerd, loopt volgens planning.

Project Raadszaal en Herindeling Publiekshal

De opdracht bouw & techniek is gegund. Op 1 januari 2025 zijn de werkzaamheden gestart. Een aantal inkoopprocessen wordt uitgevoerd: raadszaaltechniek, verlichting en meubilair.

Wat heeft aandacht nodig?

Afstemming met maatschappelijke partners

-

Toegankelijkheid van raadsvergaderingen

Er zijn extra middelen nodig om de zichtbaarheid van de gemeenteraad te vergroten en (mede daarmee) de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen te bevorderen. Daarvoor doen we voorstellen in de kadernota.

Project Raadszaal en Herindeling Publiekshal

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Afstemming met maatschappelijke partners	Tweemaal per jaar (ruim voor de kadernota en ruim voor de begroting) een bijeenkomst organiseren met maatschappelijke partners om antwoord te krijgen op de vraag: 'liggen we op koers met de uitvoering van het raadsprogramma en zijn er eventueel bijstellingen nodig gegeven maatschappelijke ontwikkelingen?'	2025
Toegankelijkheid van raadsvergaderingen	De gemeenteraad wil zichtbaar en benaderbaar zijn.	2025
Project Raadszaal en Herindeling Publiekshal	Toegankelijke locatie voor raadsvergaderingen en een publiekshal die aansluit bij de opgave dienstverlening. (Met oog voor werkplekken van RWB/Werkplein).	2025

1.2 Communicatie en participatie

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Het doel van de gemeenteraad is dat inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners beter begrijpen wat de gemeente doet en waarom. Door duidelijke communicatie in heldere taal weten mensen beter waar ze terecht kunnen bij de gemeente en worden ze dus beter geholpen. Met goede communicatie en participatie verlopen projecten beter en hebben inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners meer invloed op wat de gemeente doet. Inwoners moeten meer regie krijgen over hun woon- en leefomgeving doordat de gemeente openstaat voor hun expertise en initiatieven en deze waar nodig ondersteunt. Dat geldt ook voor ondernemers en andere (maatschappelijke) partners. De gemeenteraad zet in op een betere toegankelijkheid van de gemeente, zowel digitaal als persoonlijk. Voor inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners moet duidelijk zijn welke informatie zij waar kunnen vinden en met wie zij contact kunnen opnemen.

Maatschappelijk effect

- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners begrijpen wat de gemeente doet en waarom.
- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners weten, zowel persoonlijk als digitaal, waar en waarvoor ze bij de gemeente terecht kunnen.
- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners hebben (meer) regie over hun woon- en leefomgeving.

Wat zijn de doelen?

1. We gebruiken heldere taal (altijd, maar in het bijzonder wanneer we met onze inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners communiceren).
2. We zijn bereikbaar en informatie is vindbaar en begrijpelijk.
3. We leggen altijd uit wat we doen en waarom.
4. We betrekken inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners actief bij (communiceren actief over) plannen en activiteiten.
5. De gemeente biedt ruimte voor initiatieven van inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Evaluatie wijkgericht werken

Evaluatie wijkgericht werken is begin 2025 afgerond. We bereiden nu de werkzaamheden voor om van de oude naar de nieuwe situatie te gaan.

Online participatie/communicatiestrategie

In 2024 is de online strategie participatie/communicatie vastgesteld door het college en is de gemeenteraad geïnformeerd.

Wat heeft aandacht nodig?

Evaluatie wijkgericht werken

-

Online participatie/communicatiestrategie

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Evaluatie wijkgericht werken	Wijkgericht werken als methodiek en de positionering van de wijkmanager evalueren.	2025	2026

1.3 Dienstverlening en menselijke maat

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Het doel is dat iedereen mee kan doen in Etten-Leur. Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners mogen niet belemmerd worden door te complexe regels, door te weinig digitale vaardigheden of andere obstakels zoals een taalbarrière of fysieke ontoegankelijkheid. In onze dienstverlening moet de mens, het bedrijf, de vereniging of de maatschappelijke organisatie meer centraal staan. We verplaatsen ons beter in de persoon, ondernemer of (maatschappelijke) partner en helpen diegene door de complexe wereld van de overheid heen.

Maatschappelijk effect

- Inwoners en andere partners vinden de gemeentelijke dienstverlening, zowel persoonlijk als digitaal, duidelijk, vindbaar, toegankelijk, betrouwbaar en begrijpelijk. Dit geldt ook voor mensen die minder digitaalvaardig zijn.
- Inwoners en andere partners ervaren de gemeentelijke dienstverlening als eerlijk en begripvol.

Wat zijn de doelen?

1. We leggen zowel digitaal als fysiek beter en persoonlijker contact met inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners.
2. De gemeentewebsite en andere dienstverleningskanalen zijn duidelijk vormgegeven en goed toegankelijk, ook voor mensen die minder digitaalvaardig zijn.
3. Goede dienstverlening is gebaat bij 'regelruimte': handelingsperspectief om te doen wat in een specifiek geval nodig is.
4. Voor burgers die zelf goed aan de slag kunnen, richten we de werkprocessen zo in dat hun zelfwerkzaamheid beloond wordt met vloeiende dienstverleningsprocessen, korte tijdsbelasting en vlotte afhandeling.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Inclusieve gemeente en menselijke maat

We werken aan onze uitvoeringsagenda dienstverlening: In 2024 voerden we diverse trainingen heldere taal uit. We hielden op 18 november 2024 een werksessie hostmanship / menselijke maat met MT en teamleiders. Het begrip menselijke maat is nader geduid en prioriteiten voor verdere aanpak zijn benoemd. We geven hostmanship een plek in ons inwerkprogramma en leer & en ontwikkelplatform.

Bereikbaarheid gemeente bevorderen

We werken aan onze uitvoeringsagenda dienstverlening: Er startte een werkgroep om de integrale vraagbenadering binnen de toegangen van Wmo, Jeugd en Werkplein te verbeteren. Ontwikkelingen uit andere opgaves zoals sterke lokale teams volgens het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming nemen we hierin mee.

Inzicht in de mensen, ondernemers en instellingen

We voerden het cliëntervaringsonderzoek Wmo over 2023 uit. De resultaten deelden we met de gemeenteraad. De resultaten van de kwaliteit van onze dienstverlening en de kwaliteit van de ondersteuning waren goed. De werkgroep indicatoren raadsprogramma heeft voor de programma's 1 en 2 mogelijke indicatoren beschreven. Onderzocht wordt of de gevraagde gegevens zonder al te grote inspanningen geleverd kunnen worden. Er wordt gewerkt aan service- en kwaliteitsnormen dienstverlening: een werkgroep is op 30 januari 2025 gestart met ontwerp van concept servicenormen.

Verbeteren digitale dienstverlening

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer: deze wet regelt dat burgers en bedrijven hun zaken met de overheid digitaal kunnen afhandelen. Alle teams zijn bezig met de benodigde aanpassingen. Hoewel inwerkingtreding van de wet is uitgesteld tot 1 januari 2026 gaan we wel verder met de implementatie.

Werken aan uitvoering dienstverlening en menselijke maat

Op 18 oktober 2024 vond een werksessie hostmanship met MT en teamleiders plaats. Het begrip menselijke maat is nader geduid en prioriteiten voor verdere aanpak zijn benoemd. We geven hostmanship een plek in ons inwerkprogramma en leer en ontwikkelplatform.

Wat heeft aandacht nodig?

Inclusieve gemeente en menselijke maat

Vervolg na werksessie met MT en teamleiders 18 november 2024 moet gestalte krijgen. De resultaten worden verder uitgewerkt.

Bereikbaarheid gemeente bevorderen

-

Inzicht in de mensen, ondernemers en instellingen

Het in beeld brengen welke van de indicatoren zonder al te grote inspanningen geleverd kunnen worden. Daarna afstemmen met de raads werkgroep of de indicator daadwerkelijk inzicht geeft in de mate waarin een effect is bereikt.

Verbeteren digitale dienstverlening

Voortgang projecten en acties digitale overheid is sterk afhankelijk van landelijk te realiseren randvoorwaarden. Zoals wetgeving en digitale infrastructuur.

Werken aan uitvoering dienstverlening en menselijke maat

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Inclusieve gemeente en de menselijke maat	We werken eraan dat onze dienstverlening voor iedereen, zowel fysiek als digitaal, toegankelijk is en dat iedereen kan meedoen. In de wijze waarop we onze dienstverlening uitvoeren houden we rekening met de persoonlijke mogelijkheden en behoeften van mensen. We betrekken onze inwoners hierbij.	2025	
Bereikbaarheid gemeente bevorderen	We zetten in op moderne communicatiemiddelen om bereikbaarheid van de gemeente meetbaar en voor iedereen toegankelijk te maken. Daarnaast investeren we in het gedrag van onze medewerkers. Afhankelijk van het onderzoek rond communicatie (zie onderzoek behoefte communicatie en bereikbaarheid) nemen we concrete maatregelen.	2025	
Inzicht in de mensen, ondernemers en instellingen	Verkennen hoe we beter (integraal) inzicht kunnen krijgen in de interactie tussen mensen, ondernemers, instellingen en gemeente. Zodat we op basis van dit inzicht de mens, ondernemer of instelling centraal kunnen stellen in onze dienstverlening en onze dienstverlening kunnen ontwikkelen.	2025	
Verbeteren digitale dienstverlening	Met de rapportage van de onderzoeksopdracht digitale dienstverlening bepalen we de agenda van ontwikkelingen en verbeteracties voor de digitale dienstverlening in de komende vier jaren. We zetten in op het vernieuwen gemeentelijke website www.etten-leur.nl en het verbeteren van de integrale sturing op de online dienstverlening. We doen dit samen met onze inwoners.	2025	2026
Werken aan uitvoering dienstverlening en menselijke maat	We investeren in houding en gedrag van onze medewerkers. Hostmanship moet in alle geledingen van de organisatie voelbaar worden. We monitoren voortdurend wat landelijk ontwikkeld en beschikbaar gesteld wordt en sluiten daarbij aan als het onze gemeente voordelen geeft in verbetering van onze dienstverlening.	2025	

1.4 Ondermijnende criminaliteit

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

We willen het fenomeen ondermijnende criminaliteit zo effectief mogelijk aanpakken. Er wordt blijvend gewerkt aan de bewustwording voor bewoners, ondernemers, maar zeker ook ons eigen bestuur en organisatie. We zetten samen met partners zoals de Taskforce-RIEC, politie en andere partners in op het voorkomen van ondermijnende criminaliteit en (woon-) fraude. Bij constateren van ondermijnende criminaliteit wordt hierbij ook door de gezamenlijke partners opgetreden, en worden door deze partners de boetes opgelegd die binnen hun mogelijkheden liggen.

Maatschappelijk effect

Inwoners en ondernemers voelen zich veilig in hun woon- en werkomgeving.

Wat zijn de doelen?

1. Inwoners, ondernemers en onze eigen organisatie weten wat ze (ook anoniem) kunnen doen bij een vermoeden van ondermijnende activiteiten in hun omgeving.
2. We onderzoeken en pakken ontvangen signalen op met de samenwerkingspartners.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Ondermijning

Continue aandacht voor bewustwording. In de week van de veiligheid (oktober 2025) informeren we inwoners over verschillende thema's op het gebied van ondermijning.

Wat heeft aandacht nodig?

Ondermijning

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Ondermijning	Ondermijning op de agenda zetten (onder andere cybercrime en aanpak mensenhandel), werken aan bewustwording, zorgen voor een duidelijk meldpunt voor signalen. Samen met partners pakken we deze signalen aan. Het veiligheidsprogramma passen we daarop aan.	2025	2026

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Actualisatie begroting 2025 - 2029					
1. Algemene uitkering decembercirculaire 2024	1.784	1.504	1.394	1.380	1.380
2. Beleidsadviseur wonen	0	-104	-109	-113	-118
3. Medewerker Verkeer	0	-47	-49	-51	-53
4. Schuldhulpverlening	0	-94	-98	-102	-106
5. Omgevingsjurist	0	-104	-109	-113	-118
6. Dekking omgevingsjurist	0	52	54	56	59
7. Accountmanager duurzame en circulaire economie	0	-104	-109	-113	-118
8. Dekking Accountmanager duurzame en circulaire economie	0	104	109	113	118
9. Uitbreiding raadsleden	0	-38	-50	-50	-50
10. Uitkering raadsleden	-44	-47	-48	-49	-50
11. Opleidingskosten raad	0	-6	0	0	0
12. Raadscommunicatie	-10	-10	-10	-10	-10
13. Opkomst verkiezingen	-10	-13	0	0	0
14. Beleidsverkenning en opstellen raadsprogramma	-10	-20	0	0	-20
15. Inzet taakmutaties	244	128	0	0	0
16. Actualisatie indexeringen 2026-2029	0	672	34	-1.015	-907
17. Overig	159	131	131	131	131
Totaal wijzigingen	2.113	2.004	1.140	64	138

Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Algemene uitkering decembercirculaire 2024	We verwerken de decembercirculaire 2024.
2. Beleidsadviseur wonen	Het team Ruimte en Economie heeft te maken met grote uitdagingen bij de woningbouw. Eén strategisch adviseur is niet voldoende om alle taken uit te voeren. Extra inzet is nodig om de toenemende werkdruk te verlichten.
3. Medewerker Verkeer	Voor mobiliteit en parkeren voegden we 0,5 fte toe. We breiden dit uit naar 1 fte, omdat er weinig ruimte is om kleine vraagstukken op te pakken.
4. Schuldhulpverlening	De raad stelde het beleidsplan schuldhulpverlening vast en zet in op extra preventie en nazorg schuldhulpverlening. Hiervoor is structureel 1 extra fte noodzakelijk.
5. Omgevingsjurist	Door de grote werkvoorraad is een extra omgevingsjurist nodig.
6. Dekking omgevingsjurist	De kosten van de omgevingsjurist betalen we voor de helft uit de specifieke uitkering Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat en Energiebeleid (CDOKE programma 3) en voor de andere helft uit de implementatie van de omgevingswet.
7. Accountmanager duurzame en circulaire economie	Op verzoek van de raad namen we deze functie voor 3 jaar op in de begroting. Het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen blijft de komende jaren een aandachtspunt en daarom nemen deze formatie structureel op.
8. Dekking Accountmanager duurzame en circulaire economie	We betalen de kosten van de accountmanager duurzame en circulaire economie uit de specifieke uitkering Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat en Energiebeleid (CDOKE).
9. Uitbreiding raadsleden	Vanaf 2026 krijgen we er twee raadszetels bij. Op 18 maart 2026 vinden de verkiezingen voor de gemeenteraad plaats. Omdat het aantal inwoners van Etten-Leur is gegroeid tot boven de 45.000, stijgt het aantal raadszetels van 27 naar 29.
10. Uitkering raadsleden	Alle raadsleden krijgen een vergoeding voor het treffen van een voorziening voor arbeidsongeschiktheid, ouderdom en overlijden.

Onderwerp	Toelichting
11. Opleidingskosten raad	Om de nieuwe gemeenteraad een goede start te laten maken en hen snel in te werken verdubbelen we in 2026 het budget voor scholing van de gemeenteraad. Vanaf 2027 hanteren we weer het reguliere budget. Ook maken we eenmalig budget vrij voor het zorgen voor een goede overdracht van de huidige naar de nieuwe gemeenteraad.
12. Raadscommunicatie	We vergroten de zichtbaarheid van de gemeenteraad. Dit doen we door extra publicaties in de Etten-Leurse Bode en het maken van meer digitale beelden.
13. Opkomst verkiezingen	Met een aantal gerichte acties vestigen we de aandacht op de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026. Het doel is de opkomst van onze stemgerechtigde inwoners te bevorderen. We gebruiken extra raadscommunicatie. Dit om ervoor te zorgen dat het werk van de gemeenteraad beter zichtbaar wordt voor onze inwoners. Samen met de politieke partijen kiezen we een digitale stemhulp die in februari 2026 online gaat. Ook brengen we een verkiezingskrant uit en organiseren we een verkiezingsdebat.
14. Beleidsverkenning en opstellen raadsprogramma	Bij het opstellen van de beleidsverkenning en het raadsprogramma betrekken we inwoners en externe partners. Bijvoorbeeld door de inzet van het burgerpanel, het organiseren van bijeenkomsten of door te experimenteren met themastemmen.
15. Inzet taakmutaties	We ontvingen voor diverse taken geld via de algemene uitkering. We zetten dit voor de jongerenwerker in 2025 en de community builder in 2025 en 2026 (zie programma 2).
16. Actualisatie indexeringen 2026-2029	Voor de jaren 2026-2029 actualiseerden we diverse indexeringspercentages voor loon- en prijsontwikkelingen. We gebruiken indexeringspercentages uit onafhankelijke bronnen (Centraal Planbureau).
17. Overig	Administratieve wijzigingen tussen de programma's.

2. Sociaal Etten-Leur

Etten-Leur is een inclusieve gemeente waar iedereen alle kansen krijgt om mee te doen. Iedereen moet zich prettig en veilig kunnen voelen in zijn eigen leefomgeving. Samen zijn we verantwoordelijk voor schone en leefbare straten, buurten en wijken. Voor iedereen in Etten-Leur die dat nodig heeft moeten (sport)voorzieningen, zorg en ondersteuning toegankelijk en beschikbaar zijn. We denken vanuit het perspectief van mensen. Daarom spannen we ons in om zoveel als mogelijk problemen te voorkomen en de zorgvragers vroegtijdig te signaleren en te ondersteunen. We werken samen aan een gemeente waarin iedereen zelf regie voert over zijn/haar leven en de mogelijkheid krijgt om talenten en kwaliteiten te ontwikkelen en te benutten. Het beleid van de gemeente richt zich op alle doelgroepen, zogenaamd inclusief beleid. De komende jaren is er vanuit dit beleid wel extra aandacht voor de doelgroepen jongeren en ouderen.

Ontwikkelingen - Jeugdzorg en Wmo

Onderzoek financiën

We onderzoeken mogelijke maatregelen voor Jeugdzorg en Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze maatregelen moeten bijdragen aan de financiële opgave voor 2026 en verder. Het doel is om de zorg voor de inwoners die deze het hardst nodig hebben, beschikbaar blijft. In dit onderzoek betrekken we ook de uitkomsten van het participatiegesprek, dat de gemeenteraad op 24 maart 2025 met maatschappelijke partners voerde.

In september 2025 presenteren we een raadsvoorstel, zodat de resultaten kunnen meenemen in de begroting voor 2026. We hechten eraan op dit moment te melden dat de eerste voorlopige resultaten laten zien dat onze gemeente op het gebied van Jeugdzorg en Wmo goed presteert in vergelijking met andere gemeenten. We kunnen op dit moment nog geen uitspraak doen of er besparingsmogelijkheden zijn en wat daarvan de grootte is.

Wachlijsten Centrum Jeugd en Gezin en Wmo-loket

Zowel binnen het Centrum Jeugd en Gezin als het Wmo-loket worden we geconfronteerd met wachlijsten. Wachlijsten zijn in principe onwenselijk omdat dit veelal verzwarende van de problematiek en veiligheidsrisico's met zich mee brengt. We wachten de resultaten van het financieel onderzoek naar kosten Jeugdzorg en Wmo af en wegen op dat moment af of uitbreiding van formatie noodzakelijk is. In de tussentijd houden we de ontwikkelingen van de wachlijsten nauwlettend in de gaten.

Ontwikkelingen - Onderwijs

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs

In 2025 stellen we een nieuw Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) op. Dit is noodzakelijk omdat we rekening moeten houden met ontwikkelingen, zoals het Kindcentrum Haansberg, het inclusiever maken van het onderwijs en het verduurzamen van onze schoolgebouwen. De aanpak voor onze schoolgebouwen, zowel inhoudelijk als financieel, voor de komende vier jaar (met een doorkijk naar 12 jaar) nemen we op in het Integraal Huisvestingplan.

Ontwikkelingen - Overig

De Nobelaer

In 2021 stelden we de subsidie voor De Nobelaer vast op € 2,9 miljoen in plaats van € 3,0 miljoen. In de eerste bestuursrapportage 2025 draaien we deze korting terug. Inclusief indexering gaat dat voor 2022 tot en met 2025 om € 460.000. Het doel van deze eenmalige bijdrage is het eigen vermogen van De Nobelaer te versterken om eventuele toekomstige verliezen op te vangen. Vanaf 2026 stellen we de subsidie weer vast op € 3,0 miljoen.

De extra bezuiniging van € 150.000 die we op verzoek van de gemeenteraad in de begroting 2025 opnieuw opnamen, draaien we ook terug. Dit betekent dat we vanaf 2026 € 250.000 opnemen.

Integraal Zorg Akkoord

In november 2024 besloot de VNG niet langer deel te nemen aan het Integraal Zorg Akkoord (IZA). Inmiddels lopen de onderhandelingen weer over de gelijkwaardige positie van gemeenten ten opzichte van overige zorgpartners en over voldoende financiële middelen voor gemeenten voor de uitvoering van het sociaal domein. In juni 2025 besluit de Algemene ledenvergadering van de VNG over het opnieuw aansluiten bij het Gezond en Actief Leven Akkoord en het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (het vervolg op het IZA). Vanaf dat moment kunnen we aangeven wat de positie is en de (financiële) gevolgen zijn voor de gemeente de komende jaren.

Kostwinnersregeling kinderopvang

Van het budget onderwijsachterstanden betalen we nu de kostwinnersregeling kinderopvang. Met deze regeling bieden we extra opvang voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben in hun (taal) ontwikkeling. De kosten van deze regeling stijgen zodanig dat de middelen van onderwijsachterstanden onvoldoende zijn voor de doelgroep van voor- en vroegschoolse educatie. Daarom onderzoeken we in 2025 in hoeverre dit een onderdeel kan zijn van het minimabeleid.

Lokale agenda suïcidepreventie

Eind 2025 wordt de Wet integrale suïcide preventie van kracht. In deze wet is opgenomen dat gemeenten uiterlijk een jaar na 1 januari 2026 een lokale aanpak suïcidepreventie opstellen. In 2026 werken we de lokale aanpak uit in samenwerking met onze partners. Op dit moment weten we nog niet welke financiële middelen we van het Rijk ontvangen. Ons uitgangspunt hierbij is wel, dat we voor de uitvoering van deze taak niet meer uitgeven dan we van het Rijk ontvangen.

Versterking anti-discriminatie

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werkt aan versterking van het stelsel van anti-discriminatie voorzieningen. Dit is opgenomen in het Hoofdlijnenakkoord van het kabinet. Het kabinet wil dat daadkrachtig wordt opgetreden tegen diegenen, die zich schuldig maken aan discriminatie, racisme, antisemitisme en moslimdiscriminatie. De versterking van het stelsel beoogt in de eerste plaats een betere vindbaarheid en toegankelijkheid van de meldpunten voor inwoners. Daarnaast moeten we gemeenten zorgen voor lokale preventieactiviteiten. We stellen hiervoor een actieplan op. We krijgen hiervoor extra middelen van het Rijk. Uitgangspunt is dat de lokale versterking past binnen de middelen die we hiervoor van het Rijk ontvangen.

Schuldhulpverlening

Op 17 maart 2025 stelde de gemeenteraad het Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2028 vast. We zorgen voor meer preventie om schulden te voorkomen en bevorderen financiële zelfredzaamheid. We constateren in de afgelopen jaren een toename van het aantal en de complexiteit van dossiers, terwijl de formatie gelijk bleef. Voor extra preventie en nazorg is structurele uitbreiding van de huidige formatie schuldhulpverlening (1,38 fte) noodzakelijk met 1 fte. De kosten zijn € 91.000.

2.1 Iedereen moet mee kunnen doen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Iedereen moet mee kunnen doen in Etten-Leur. De gemeenteraad zet in op het voorkomen dat jongeren vertrekken en zorgt ervoor dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. De gemeente moet voorkomen dat mensen tussen wal en schip vallen, in een armoedesituatie terechtkomen of grotere (gezondheids-)problemen krijgen. Ook gaat de raad voor een dementievriendelijke gemeente. Dat alles vraagt om meer activiteiten die gericht zijn op preventie, goede ondersteuning, zorg, hulpverlening, algemene voorzieningen, sport- en cultuurvoorzieningen. Ook hierbij is de menselijke maat leidend en doen we dit samen met de inwoners, ondernemers, verenigingen, instellingen en andere partners door goede communicatie en participatie. Door het samen te doen vergroot dit het gemeenschapsgevoel en wordt de afstand tussen gemeente en inwoners kleiner.

Maatschappelijk effect

- Iedereen kan meedoen en is welkom in de Etten-Leurse samenleving.
- (Kwetsbare) inwoners kunnen langer zelfstandig blijven.
- Etten-Leurenaren voelen zich verbonden met elkaar en met de gemeente.

Wat zijn de doelen?

1. Er zijn voldoende en laagdrempelige zorg- en welzijnsvoorzieningen dichtbij voor (kwetsbare) inwoners om langer zelfstandig te blijven leven in de eigen woning.
2. Voorzieningen en activiteiten, gericht op preventie, goede ondersteuning, zorg, hulpverlening, algemene voorzieningen, sport- en cultuur worden door de inwoners optimaal benut.
3. In deze voorzieningen en activiteiten samen optrekken met inwoners, zorg- en welzijnsondernemers, verenigingen en andere partners.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Uitvoeringsplan Woonzorgvisie

Gewerkt wordt aan het uitvoeringsplan van de woonzorgvisie, zoals scan toekomstbestendige wijken, zorgzame buurten. De woontafel en woon, welzijn, zorgtafel worden periodiek georganiseerd. Het normenkader voor een toegankelijke openbare ruimte is in voorbereiding. Voorstellen zijn in voorbereiding voor de starterslening en doelgroepenverordening. We verstrekten opdracht aan het Centrum voor Wonen om woningeigenaren te informeren over het langer thuis blijven wonen. Het regionaal afsprakenkader wonen-zorg is eveneens vastgesteld. We verstrekken (toekomstige) huurders informatie over de Wet goed huurderschap en de Wet betaalbare huur.

Opstellen Woonzorgvisie

De woonzorgvisie Etten-Leur is vastgesteld door de raad in april 2024.

Versterkingsprogramma mantelzorgondersteuning

We gebruiken de mantelzorgtest. Regionale samenwerking op mantelzorg breiden we uit. De mantelzorgwaardering (956 aanvragen) reikten we uit op 17 mei 2025. We bereiden de week van de mantelzorg voor.

Notitie mantelzorgwoningen, inclusief pre-mantelzorgwoningen.

De gemeenteraad stelde de notitie vast.

Eén tegen eenzaamheid

Dit jaar organiseren we een kerstactiviteit. We voeren het jaarplan 'een tegen eenzaamheid' uit. We bereiden de week tegen eenzaamheid voor.

Aanpak laaggeletterdheid

Het Digitaalhuis loopt goed. Ook de taallessen bij Curio lopen goed, tevredenheidsscore onder de deelnemers is 8,6. Daarnaast geven we losse taallessen op basisschool de Hasselbraam. De resultaten van de eerste groep waren positief. We kunnen beroep doen op een groot aantal enthousiaste en capabele vrijwilligers.

Een aanspreekpunt / Integrale vraagbenadering

Project integrale vraagbenadering is afgerond met de toegangen Wmo-loket, Centrum Jeugd en Gezin en het Werkplein. Tevens zijn afspraken gemaakt over doorverwijzen en regievoering.

Wat heeft aandacht nodig?

Uitvoeringsplan Woonzorgvisie

-

Opstellen Woonzorgvisie

-

Versterkingsprogramma mantelzorgondersteuning

De druk op mantelzorgers blijft groot. Ondanks al onze inspanningen blijft dit een zorgpunt.

Notitie mantelzorgwoningen, inclusief pre-mantelzorgwoningen.

We zijn alert op de landelijke ontwikkelingen.

Eén tegen eenzaamheid

De werkgroep heeft voortdurend ondersteuning nodig.

Aanpak laaggeletterdheid

Het opstellen van het nieuwe regioplan van 2026-2030 voor de regio West-Brabant. Zorgpunt daarin is dat het Rijk een korting van 10% op de WEB middelen heeft aangekondigd (Wet educatie en beroepsonderwijs). Dit is echter nog niet definitief. Daarnaast hebben we bij Curio vanuit Etten-Leur te maken met een wachtlijst. Het aantal doelgroepen neemt nog steeds toe, bijvoorbeeld met arbeidsmigranten.

Een aanspreekpunt / Integrale vraagbenadering

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Woon-zorgvisie voor alle aandachtsgroepen	Realiseren van voldoende voorzieningen voor wonen en zorg voor de aandachtsgroepen.	2025	2026
Versterkingsprogramma mantelondersteuning	Ondersteunen en waarderen van mantelzorgers om hun draagkracht en draaglast te versterken.	2025	2026
Eén tegen eenzaamheid	Inwoners met gevoelens van eenzaamheid en het netwerk ondersteunen om mee te laten doen in de samenleving.	2025	
Aanpak laaggeletterdheid	De basisvaardigheden van onze minder taalvaardige volwassen inwoners op een laagdrempelige manier vergroten.	2025	
Eén aanspreekpunt	Inwoners met een hulpvraag krijgen de juiste hulp op het juiste moment om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven.	2025	

2.2 Minima- en armoedebeloid

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De raad zet erop in dat mensen niet buiten de boot vallen door financiële problemen. Ook mensen met een smalle beurs moeten mee kunnen doen in de Etten-Leurse samenleving.

Maatschappelijk effect

- Niemand mag buiten de boot vallen door financiële problemen.
- Mensen met een smalle beurs moeten mee kunnen doen in de samenleving.

Wat zijn de doelen?

1. Het terugdringen van het aantal mensen met schulden.
2. Inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum maken zoveel mogelijk gebruik van voorzieningen voor minima.
3. We zorgen voor laagdrempelige voorzieningen.
4. Het vroegtijdig signaleren en preventie van mogelijke schuldenproblematiek.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Uitvoeringsbeleid schuldhulpverlening

Beleidsplan schuldhulpverlening is vastgesteld. Er volgt een uitvoeringsplan dat ter informatie met de raad wordt gedeeld.

Voorzieningencheck

De voorzieningenwijzer is sinds april 2024 live. We evalueren de werkwijze. Hierover informeren we college en raad op korte termijn.

Vroeg erop af

We bereiken inwoners met betaalachterstanden.

Pact tegen armoede

Er is een netwerk rondom het thema armoede van start gegaan. Dit richt zich met name op preventieve acties en het regelarm maken van minimaregelingen. De week van het geld was hiervan een uitwerking, waarin we zien dat partners zelf initiatief tonen en activiteiten organiseren. Daarin zien we dat we niet als gemeente alleen aan zet zijn. Binnen de week van het geld waren er lezingen voor tieners, ouders van tieners en senioren, maar ook speciale spreekuren voor belastingaangifte en het aanvragen van een DigiD. En tenslotte is er een whatsapp-nummer zodat ook inwoners, met name tieners, op die manier een vraag kunnen stellen over geld.

Wat heeft aandacht nodig?

Uitvoeringsbeleid schuldhulpverlening

Voor preventie en nazorg is extra formatie vereist. We nemen dit op in de kadernota 2026-2029.

Voorzieningencheck

In samenwerking met onze partners willen we de voorzieningenwijzer meer bekendheid geven onder onze inwoners om het gebruik van minimaregelingen te vergroten.

Vroeg erop af

We willen de acceptatie van het hulpaanbod verhogen.

Pact tegen armoede

Er gebeuren al veel activiteiten, maar het armoedepact moet nog geformaliseerd/ondertekend worden.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Uitvoeren speerpunten regionale armoedebeleidsnota	Bestrijden van armoede door deelprojecten: - Project Vroeg erop af - Invoering Voorzieningencheck - Uitwerken en uitvoeren Pact tegen armoede Relatie met project onderzoek armoedeval.	2025

2.3 Wijkvoorzieningen en -gebouwen/accommodaties

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op een levendig netwerk van wijk- en sportvoorzieningen zodat we contact tussen inwoners bevorderen, het gemeenschapsgevoel stimuleren, eenzaamheid en stress voorkomen en gezondheid bevorderen.

Maatschappelijk effect

- Inwoners, van jong tot oud, kunnen elkaar ontmoeten en deelnemen aan activiteiten in de wijk(voorzieningen).

Wat zijn de doelen?

1. Wijkbewoners, verenigingen, maatschappelijke partners zetten zich actief in de wijken en in de wijkvoorzieningen met als doel dat ze zich samen meer verantwoordelijk voelen voor de sociale samenhang in de wijk.
2. Er zijn voldoende maatschappelijke accommodaties die multifunctioneel gebruikt worden én toegankelijk zijn.
3. Wijkbewoners kunnen vinden welke activiteiten georganiseerd worden in de wijkvoorzieningen.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Beheer en onderhoud onderwijshuisvesting

Er is overeenstemming tussen gemeente en schoolbesturen bereikt over de afwikkeling van de jaarcijfers 2022. Hiermee is een streep onder het verleden gezet. Ondertekening van een vaststellingsovereenkomst is aanstaande. Daarmee wordt ook de deur opengezet naar de vorming van een nieuwe beheersvorm.

Huisvesting Jeugdland

Samen met Jeugdland kwamen we tot een plan. Dit plan ligt nu voor aan de gemeenteraad.

Samenwerking met sportverenigingen vormgeven

Het uitvoeringsplan sportvisie is vastgesteld.

Uitvoeringsplan Sportvisie 2024 -implementatie

De sportclubs voerden samen met de gemeente het merendeel van het uitvoeringsprogramma uit. Bijna alle clubs zijn rookvrij geworden. Er is een verhuursite voor de sportaccommodaties. Het sportevent op de Markt vond plaats in 2024.

Verkoop vergadercentrum

De hernieuwde biedingsprocedure is gestart. Partijen hadden tot 1 mei 2025 de mogelijkheid om in te schrijven.

Verkoop Van Goghkerk

De verkoop is in 2024 afgerond.

Ondersteuning vrijwilligers

In april 2025 herhalen we de campagne 'samen sterk in vrijwilligerswerk'. We organiseren een vrijwilligersgala in oktober 2025 in samenwerking met vrijwilligers. We organiseren een avond om met vrijwilligers in gesprek te gaan over de tekorten aan vrijwilligers binnen organisaties/verenigingen.

Beleidsnota Maatschappelijke Accommodaties 2024

We maakten de eerste stappen voor de implementatie van de beleidsnota maatschappelijke accommodaties. We pasten de subsidieregelingen aan. We stelden een demarcatielijst (lijst wie waarvoor verantwoordelijk is wat betreft het onderhoud) op en de maatschappelijke accommodaties zijn toegankelijk voor iedereen.

Integraal Huisvestingsplan onderwijs opstellen

We starten de voorbereiding voor het Integraal Huisvestingsplan. Een extern bureau begeleidt het proces.

Haansberg onderwijs (integraal kindcentrum)

Voor het tijdelijke en permanente kindcentrum hebben we de planning en kosten inmiddels in beeld.

Wat heeft aandacht nodig?

Beheer en onderhoud onderwijshuisvesting

We verwachten de vorming van een nieuwe beheersvorm af te ronden aan het begin van het nieuwe schooljaar.

Huisvesting Jeugdland

We wachten de besluitvorming van de gemeenteraad af.

Samenwerking met sportverenigingen vormgeven

-

Uitvoeringsplan Sportvisie 2024 -implementatie

Sportclubs draaien op vrijwilligers. Zij moeten goed aangehaakt blijven om de doelstellingen uit de Sportvisie te behalen. Gedurende 2024 zagen we een afname in betrokkenheid bij de Sportvisie. Dit willen we in 2025 veranderen door meer met werkgroepen te werken in plaats van plenaire kwartaaloverleggen.

Verkoop vergadercentrum

-

Verkoop Van Goghkerk

-

Ondersteuning vrijwilligers

Het vrijwilligerstekort blijft aandacht vragen.

Beleidsnota Maatschappelijke Accommodaties 2024

We hebben nog niet bepaald wat we in 2025 gaan oppakken voor de implementatie van de beleidsnota maatschappelijke accommodaties. De prioriteiten liggen op dit moment bij huisvesting Jeugdland en scoutingen.

Integraal Huisvestingsplan onderwijs opstellen

We moeten nog rekening houden met het uitvoeringsplan na vaststelling van het Integraal Huisvestingsplan. Dat uitvoeringsplan kan gevolgen hebben voor de kosten van onderwijshuisvesting.

Haansberg onderwijs (integraal kindcentrum)

Oorzaak en gevolg vanuit alle ambities en bouwstenen voor Haansberg beoordelen we bij het realiseren van de tijdelijke en permanente huisvesting.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Onderwijshuisvesting	Komen tot een nieuwe rechtsvorm en systematiek van beheer van de onderwijsgebouwen.	2025	
Huisvesting Jeugdland	Passende huisvesting Jeugdland zoeken.	2025	
Samenwerking met sportverenigingen vormgeven	Multifunctioneel gebruik mogelijk maken, zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid ontwikkelen, vrijwilligers stimuleren.	2025	2026
Verkoop Van Gogh kerk en vergadercentrum	Verkoop maatschappelijk vastgoed.	2025	
Ondersteuning vrijwilligers	Ondersteunen van vrijwilligers om met voldoende vrijwilligers het maatschappelijk veld te versterken in Etten-Leur.	2025	2026
Visie maatschappelijke accommodaties	Er is een netwerk van toegankelijke en multifunctionele voorzieningen, met actieve inzet van wijkbewoners, verenigingen en maatschappelijke partners.	2025	2026

2.4 Jong zijn in Etten-Leur

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad gaat ervoor dat Etten-Leur voor de jeugd voldoende (vrijtijd- sport- en cultuur)activiteiten, een bruisend jongerencentrum en goed onderwijs heeft. De gemeente denkt actief mee met ondernemende jongeren en werkt aan meer huisvesting voor jongeren. We zetten in op een betere verbinding van jong tot oud. Zo zetten we in op een aantrekkelijke gemeente voor de jeugd.

Maatschappelijk effect

- Etten-Leur is aantrekkelijk voor de jeugd.
- Etten-Leur zorgt goed voor haar jeugd.

Wat zijn de doelen?

1. Onderwijs zoveel als mogelijk dichtbij huis voor jongeren in Etten-Leur.
2. Ieder kind krijgt passende jeugdhulp en een veilig thuis.
3. Kwaliteit van zorg bevorderen door bundeling van jeugdhulp en onderwijs.
4. Goede, voldoende en betaalbare huisvesting voor jongeren.
5. De jeugd heeft/houdt eigen bruisende ontmoetingsplekken in Etten-Leur
6. Jeugd verbinden aan Etten-Leur in samenwerking met sport- en wijkverenigingen en ondernemers.
7. Inzicht krijgen in de behoeften en wensen van de jeugd, inclusief onderzoek naar behoefte jongerenraad.
8. Actief meedenken met ondernemende jongeren.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Lokale onderwijsagenda en Nationaal Plan Onderwijs

Alle projecten uit de lokale onderwijsagenda voeren we uit. De nieuwkomersklas breidden we uit vanwege de komst van het AZC. De thuiszittersvoorziening is medio april officieel geopend. Deze, was al in gebruik vanaf augustus 2024. De Trampolinegroep bij Het Kompas loopt goed. Het evenement 'Laat het licht aan' vond 3 april plaats. Veel groepen van het Munikkenheidecollege en KSE namen deel. Alle scholen nemen inmiddels deel aan het project TAEI.

Jong zijn in Etten-Leur

Het in gesprek zijn en raken met jongeren met tussenkomst van het jongerenwerk gaat steeds beter. Het Jongerenwerk is steeds zichtbaarder binnen de KSE en Munikkenheidecollege.

Jong ondernemen

Dit is een doorlopend proces. We werken in 2025 weer samen met StartToGrow. Hierdoor kunnen we startende ondernemers begeleiden en coachen bij de opzet van hun plannen. StartToGrow geeft extra begeleiding op verzoek. Denk daarbij onder andere aan het organiseren van Creative Factory.

Uitvoeren regiovisie jeugdzorg en lokale paragraaf

Zowel de lokale paragraaf als de regiovisie voerden we volledig uit.

Hervormingsagenda jeugdzorg

We kunnen vaststellen dat veel onderwerpen uit de landelijke Hervormingsagenda in onze regio al zijn uitgevoerd.

Wat heeft aandacht nodig?

Lokale onderwijsagenda en Nationaal Plan Onderwijs

Uitzondering daarop is het project M@zzel, omdat er sprake is van personeelstekort bij de GGD. We gaan in gesprek met de GGD om te bekijken of en wanneer dit project kan doorgaan.

Jong zijn in Etten-Leur

De vertaling van ideeën en wensen naar concrete activiteiten. De rol van het jongerenwerk naar alle jongeren heeft meer aandacht nodig.

Jong ondernemen

Het concretiseren van wensen en behoeften naar acties, waarbij ondersteuning vanuit de gemeente nadrukkelijker aan de orde moet zijn.

Uitvoeren regiovisie jeugdzorg en lokale paragraaf

Voor 2026 moeten we een nieuwe regiovisie opstellen. We gaan ervan uit dat ook aan deze regiovisie een lokale paragraaf verbonden wordt. De voorbereidingen zijn gestart.

Hervormingsagenda jeugdzorg

De betaalbaarheid en de beheersing van de uitgaven hebben aandacht nodig. We komen hierop terug in het onderzoek dat we momenteel uitvoeren naar de beheersing van de kosten in het sociaal domein.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Lokale onderwijsagenda 2023 - 2027	Met partners (schoolbesturen, voorschool, gemeente) afspraken maken over de ontwikkeling van onderwijs en zorg in de onderwijsagenda.	2025 2026
Nationaal Plan Onderwijs	Maatregelen treffen om de onderwijsvertraging bij kinderen als gevolg van Covid-19 in te lopen op cognitief, uitvoerend, sociaal en emotioneel vlak aanvullend op de maatregelen van school.	2025
Jong zijn in Etten-Leur	In gesprek gaan met jongeren om hun wensen en behoeften te kennen, behoefte aan een jongerenraad, meedenken met ondernemende jongeren en het behoud van een bruisende ontmoetingsplek.	2025
Jong Ondernemen	Dienstverlening verbeteren aan startende en jonge ondernemers.	2025 2026
Uitvoeren regiovisie jeugdzorg en lokale paragraaf	Zorgen voor een dekkend landschap aan voorzieningen om voor elke jongere een passend aanbod van hulp te bieden.	2025

2.5 Gezond oud worden en zelf- en samen zorg

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op maatregelen die ervoor zorgen dat inwoners langer gezond en zelfstandig kunnen blijven wonen. Dat vraagt inzet op het gebied van gezondheid, veiligheid, welzijn, eenzaamheid, activiteiten voor ouderen, maar ook op het gebied van (senioren-)huisvesting. Dit alles in samenwerking met onder andere partners in de wijken, jongeren, zorginstellingen en de woningcorporatie. Vanwege de verwachte toename van het aantal kwetsbare ouderen zet de gemeente in op een dementievriendelijke gemeente, houden we rekening met de mogelijkheden van (intensieve) zorg in de wijken en bouwen we aan een sterke gemeenschap.

Maatschappelijk effect

- Ouderen wonen langer zelfstandig en veilig in Etten-Leur.

Wat zijn de doelen?

1. Versterken van zelfredzaamheid en gezondheid (preventie).
2. Sterke gemeenschappen, waarbij inwoners zelf en samen zorgen.
3. Voldoende ondersteuning op het juiste moment en in de juiste omgeving.
4. Etten-Leur is een dementievriendelijke gemeente.
5. Voldoende passende huisvesting (met zorg) voor senioren.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Dementievriendelijke gemeente

De uitvoering van het jaarplan loopt op schema. Alle activiteiten (VR-brillen project voor bewustwording, diverse activiteiten en ondersteuningsgroepen in het voorliggend veld) en de samenwerking tussen de verschillende partners loopt goed. We zijn een voorbeeld voor de regio, volgens het Dementienetwerk Breda en omstreken.

Versterken samenwerken gemeente-zorgverzekeraars (Integraal Zorgakkoord)

Het opgebouwde netwerk met zorg- en welzijnspartners is waardevol. We voeren het regioplan uit met de verschillende actielijnen daarin, zoals leefstijl, leefomgeving en kansengelijkheid, mentale gezondheid en kwetsbare ouderen.

Regisseren Community Care

De samenwerking tussen de leefcoaches en Wmo consultants gaat goed. Na evaluatie verlengden we daarom het project met een jaar. Het aantal deelnemers breiden we voor 2025 uit van 20 naar 40.

Samen Gezond Leven

We voeren het project Samen Gezond Leven Etten-Leur en de daarin opgenomen doelen en acties uit. Er komen mooie initiatieven van partners en inwoners tot stand, die bijdragen aan de gezondheid van inwoners (variërend van projecten op gebied van bewegen en valpreventie tot gezond eten). We werken hiermee in de breedte aan preventie en gezondheid.

Wat heeft aandacht nodig?

Dementievriendelijke gemeente

-

Versterken samenwerken gemeente-zorgverzekeraars (Integraal Zorgakkoord)

We wachten op de landelijke ontwikkelingen wat betreft voortzetting van het Integraal Zorgakkoord en het aanvullende Zorg- en Welzijnsakkoord. Dit heeft ook gevolgen voor de verdere financieringen en mogelijkheden om de lopende activiteiten voort te zetten.

Regisseren Community Care

In 2024 leverden met name Avoord en gemeente deelnemers aan. In 2025 stimuleren we ook nadrukkelijk andere welzijns- en zorgpartners om deelnemers aan te leveren.

Samen Gezond Leven

De landelijke ontwikkelingen maken de financiering en voortzetting van de activiteiten onzeker. We werken samen met partners om ook zonder financiële bijdrage van de gemeente waar mogelijk gezondheidsinitiatieven voort te zetten.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Dementievriendelijke gemeente	Inwoners met (beginnende) dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk mee laten doen in de samenleving.	2025	2026
Versterken van de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars (sociaal en medisch domein)	Samenwerken aan preventie en positieve gezondheid met gezamenlijke financiering.	2025	2026
Regisseren Community Care	Sterke gemeenschappen waarin (kwetsbare) ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen.	2025	2026
Project samen gezond leven (verbinding lokaal sportakkoord, lokaal preventieakkoord en lifestyle)	Preventiemaatregelen treffen op het gebied van gezondheid, sport en bewegen en lifestyle.	2025	2026

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Actualisatie begroting 2025 - 2029					
1. Opstellen verbeterplan De Nobelaer	-50	0	0	0	0
2. Uitkomst verbeterplan De Nobelaer	-460	-250	-250	-250	-250
3. Jeugdzorg: niet vrij toegankelijke zorg	-243	0	0	0	0
4. Jongerenwerk	-132	-147	-147	-147	-147
5. Community builder	-112	-128	0	0	0
6. Leefbaarheidsbudget	-57	0	0	0	0
7. Actualisatie indexeringen 2026-2029	0	16	-5	-28	4
8. Overig	-122	-95	-95	-95	-95
Totaal wijzigingen	-1.176	-604	-497	-520	-488

Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Opstellen verbeterplan De Nobelaer	We zetten externe deskundigen in voor het opstellen van het verbeterplan van De Nobelaer.
2. Uitkomst verbeterplan De Nobelaer	Op 16 april 2025 presenteerden we het verbeterplan voor de Nobelaer. We spraken af om de financiële consequenties van het verbeterplan op te nemen in de kadernota.
3. Jeugdzorg: niet vrij toegankelijke zorg	Op basis van de jaarcijfers 2024 verhogen we het budget voor 2025 voor de niet vrij toegankelijke jeugdzorg.
4. Jongerenwerk	De afgelopen jaren betaalden we een van de drie jongerenwerkers uit incidentele middelen. De blijvende aandacht voor onze jongeren vraagt om het structureel maken van de inzet van de huidige derde jongerenwerker. Dit betekent dat we naast de twee structurele jongerenwerkers ook de derde jongerenwerker structureel maken.
5. Community builder	Voor het realiseren van zorgzame buurten zetten we community building in. De kosten komen ten laste van de taakmutatie versterking wijkteams (zie ook programma 1).
6. Leefbaarheidsbudget	We vullen het leefbaarheidsbudget aan tot de afgesproken € 100.000.
7. Actualisatie indexeringen 2026-2029	We actualiseren de indexeringen voor loon- en prijsontwikkelingen.
8. Overig	Administratieve wijzigingen tussen de programma's.

3. Ruimte voor wonen en leven in Etten-Leur

We werken aan een groen, levendig en veilig Etten-Leur. Op wijk- en buurniveau zorgen we voor een goed voorzieningenniveau en kijken we waar nieuwe(re) vormen van voorzieningen de ruimte kunnen krijgen. We werken aan een optimale inrichting van de openbare ruimte en zorgen ervoor dat het onderhoud van openbaar groen, wegen en straten in orde is, nu en in de toekomst. Met adequate preventie en projecten dragen we bij aan de versterking van de leefbaarheid en de veiligheid van wijken en buurten.

Ontwikkelingen

Huurverhoging sportclubs

In 2020 besloot de gemeenteraad de huren voor de binnen- en buitensportverenigingen te verhogen tot een bedrag van € 247.500. Deze extra huurverhoging is tot op heden uitgesteld. Tijdens de behandeling van de kadernota 2025 is in juni 2024 toegezegd dat de gemeente samen met de sportverenigingen een realistisch plan opstellen over de toekomstige huren. Hierbij onderzoeken we ook de mogelijkheden om extra inkomsten te genereren of kosten te verlagen. We ronden dit plan begin mei af. Het gezamenlijk doel is om € 50.000 in 2026 en € 50.000 in 2027 aan extra inkomsten op sport te behalen.

Meerjaren Onderhoudsplan Gebouwen (MJOP) en sportfaciliteiten

Binnenkort staan er enkele belangrijke veranderingen op stapel met betrekking tot het MJOP en de investeringen in onze sportfaciliteiten.

We verwachten dat we het MJOP moeten verhogen. Deze aanpassing is nodig door de gestegen tarieven voor de aanschaf van sportvelden en het onderhoud ervan. De oorzaak is de inflatie van de afgelopen jaren. Een bureau doet onderzoek naar marktconforme prijzen. Hierdoor krijgen we een beter inzicht in de huidige kosten en kunnen we de toekomstige budgettering nauwkeuriger plannen.

Voetbalverenigingen hebben al enige tijd de wens om de capaciteit uit te breiden. Uit eerder bleek dat het niet noodzakelijk is om de wedstrijdcapaciteit uit te breiden. We zien wel dat de trainingscapaciteit beperkt is. We onderzoeken hoe we de trainingscapaciteit efficiënt kunnen uitbreiden. Deze aanpassingen zijn belangrijk om de kwaliteit van onze sportvelden te waarborgen en te blijven voldoen aan de behoeften van onze sporters.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de wens van Concordia Florebit voor een paardenbak. De huidige grasbodem voldoet niet meer. Om de paardensportvereniging in Etten-Leur te behouden, is een paardenbak met zandbodem noodzakelijk. Hoewel deze voorziening momenteel niet in het MJOP is opgenomen, is deze wel belangrijk om de continuïteit van de vereniging te waarborgen.

Uitwerking Meerjaren Uitvoeringsprogramma mobiliteit

In juni stelt de gemeenteraad het mobiliteitsplan vast. In dit plan leggen we vast hoe we de

ambities uit de mobiliteitsvisie bereiken. Hierin staan concrete doelen en acties, maar nog geen maatregelen. Die werken we verder uit in het Meerjaren Uitvoerings Programma. Hierin komen de wegen en kruispunten die we gaan aanpakken, maar ook bijvoorbeeld gedragscampagnes die we uitvoeren. Bij de begroting 2026 maken we een inschatting van de kosten.

Voorziening verhardingen

We werken aan een nieuw plan voor de voorziening verhardingen. In dit plan vertalen we de ambities die in het raadsprogramma zijn opgenomen. De uitkomsten hiervan presenteren we na de zomervakantie in een raadsvoorstel aan de gemeenteraad. De financiële consequenties verwerken we in de begroting 2026.

3.1 Woningbouw

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Woningen toevoegen aan onze woningvoorraad zodat er een woning is voor elke Etten-Leurenaar, passend bij diens inkomen met een diversiteit aan woningen voor jongeren, gezinnen en senioren. We gaan voor gemengde duurzame, veilige wijken waarin sprake is van sociale samenhang.

Maatschappelijk effect

- Er zijn voldoende passende woningen voor iedere aandachtsgroep.
- Wijken en woningen zijn duurzaam, de omgeving is veilig en er is sociale samenhang.

Wat zijn de doelen?

1. Het bouwen van gemiddeld 300 woningen per jaar.
2. De woon- en leefomgeving nodigen uit om naar buiten te gaan, elkaar te ontmoeten en te bewegen.
3. Er is voldoende groen, ruimte voor waterberging, infiltratie en er zijn voldoende speelvoorzieningen in woonwijken.
4. Het stimuleren van de verduurzaming van 3.000 woningen.
5. Het realiseren van nieuwe woonvormen om senioren beschut maar zelfstandig te laten wonen.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Diverse woonprojecten

Op enkele locaties wordt opgeleverd en gebouwd. De meeste procedures zijn afgerond. Overeenkomsten zijn gesloten en vergunningen verleend.

Haansberg Masterplan

De 90% versie van het masterplan is vastgesteld. In 2025 stellen we de 100% versie na de zomer vast.

Haansberg stedelijk uitloopgebied

Het project is nog in de startfase en loopt tegelijk met de ontwikkeling van de parkzone. Er zijn al tijdelijke woningen gerealiseerd in het stedelijk uitloopgebied.

Lage Vaartkant: woningbouw en verplaatsing Intratuin

Het participatietraject is goed afgerond. Nu wordt gewerkt aan de kaders zoals aantallen woningen, verdeling, water, groen en spelen.

Uitwerking en uitvoering omgevingsvisie

Er is een interne overlegstructuur, de adviestafel, met ambtenaren op basis van de thema's uit het raadsprogramma. Die adviestafel maakt het mogelijk dat we bij de start van beleid en/of uitvoering de koppeling met de Omgevingsvisie leggen.

Woningbouw transformatie kantoorpand

Dit project is afgerond in 2024.

Wat heeft aandacht nodig?

Diverse woonprojecten

De situatie op de woningmarkt leidt tot veel gesprekken met bouwende partijen en het op onderdelen bijstellen van kaders.

Haansberg Masterplan

-

Haansberg stedelijk uitloopegebied

-

Lage Vaartkant: woningbouw en verplaatsing Intratuin

Er is nog geen definitieve overeenstemming over de kaders. Geen overeenstemming hierover betekent dat we het voorstel nog niet naar de raad brengen.

Uitwerking en uitvoering omgevingsvisie

Het werken vanuit de integrale doelen uit de Omgevingsvisie is nog geen vanzelfsprekendheid voor alle medewerkers in de organisatie. De adviestafel is ook faciliterend en niet sturend. Het heeft onze aandacht om de organisatie hierover te blijven informeren. Wij voeren verkenningen uit naar mogelijkheden voor een meer sturende doorwerking van de programmadoelen uit de Omgevingsvisie naar de uitvoering.

Woningbouw transformatie kantoorpand

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Diverse woonprojecten (met uitzondering van nieuwe wijken)	We ronden onder andere de volgende projecten af: Anna van Berchemlaan, Kloostervelden, Markt 9, Hoge Neerstraat 2, Schoenmakershoek-Oost, Spoorlaan 19, Stationsplein 45, Stationsplein 3, Flexwoningen en Wipakker. Verder zetten we actief in op andere minder omvangrijke projecten binnenstedelijk waar wenselijk en mogelijk.	2025	2026
Haansberg (Oost) Ontwikkeling	Wij starten met de gebiedsontwikkeling van Haansberg, met als doel start woningbouw in 2025.	2025	2026
Lage Vaartkant; Intratuin en lintbebouwing	We onderzoeken wat de mogelijkheden voor woningbouw voor deze locatie zijn.	2025	2026
Uitwerking en uitvoering omgevingsvisie inclusief inzet op data sturing	We brengen in beeld wat de opgaven zijn uit de Omgevingsvisie en plannen die voor de komende jaren. In deze periode maken wij een start met de doelen en opdrachten van de omgevingsvisie.	2025	2026

3.2 Verkeersafwikkeling

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad gaat voor een goede, duurzame en veilige verkeersafwikkeling door de verkeersstructuur daarop aan te passen.

Maatschappelijk effect

- Er is goede verkeersafwikkeling en verkeersdoorstroming in en om Etten-Leur.

Wat zijn de doelen?

1. Duurzame mobiliteit en specifiek fietsen stimuleren.
2. Keuzemogelijkheden in mobiliteit bieden voor duurzame verkeersafwikkeling.
3. Het parkeerbeleid wordt geoptimaliseerd.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Evaluatie parkeerbeleid

De parkeergarage is 24 uur per dag, zeven dagen per week open. Ook vernieuwden we de parkeerapparatuur in garage is. Het Banakkerterein aan de Parklaan is toegevoegd aan straatparkeren. Hiermee komen we tegemoet aan de vraag voor capaciteit van werknemersparkeervergunningen. De scanauto voor parkeerhandhaving rijdt. We startten met de vernieuwing van de parkeergarage door alle parkeerapparatuur te vervangen. Bezoekers kunnen nu afrekenen door hun kenteken in te toetsen. We werken in de komende tijd onder andere nog aan de vloer van de parkeergarage.

Parkeerbeleid aanpassen

Het parkeerbeleid in Etten-Leur staat goed. Enkele jaren geleden digitaliseerden we de parkeerproducten.

Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan

De raad stelde de mobiliteitsvisie in 2024 vast. We stellen nu het mobiliteitsplan en uitvoeringsplan op.

Plan van aanpak en uitvoering verkeersontsluitingen (inclusief tijdelijke aanpassingen Etten-Leur Noord)

De uitvoering van dit project ligt op schema.

Onderzoek Spoortunnel en Oostelijke randweg

Ingenieursbureau Arcadis startte in november 2024 met het uitwerken van de tunnel. Aanbesteding oostelijke randweg loopt op planning. In juli 2025 contracteren we een ingenieursbureau om de oostelijke randweg uit te werken.

Wat heeft aandacht nodig?

Evaluatie parkeerbeleid

Er dient nog gekeken te worden naar de parkeervergunningen en de bijbehorende kosten en prijzen. Dit mede met als achtergrond dat we in de Mobiliteitsvisie het principe van STOMP (Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer, Mobility as a service - deelmobiliteit, Privévervoer) omarmen. Een keuze kan zijn om het autobezit (en het aantal vergunningen) minder aantrekkelijk te maken.

Parkeerbeleid aanpassen

We zetten als gemeente in op het STOMP-principe. Dat betekent Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer, Mobility as a service (deelmobiliteit), Privévervoer. Dit vraagt om aanpassingen van de parkeernormen. Dit passen we dit jaar aan.

Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan

De samenwerking met het adviesbureau loopt stroef. Ook door wisselingen in het team bij het adviesbureau. De kwaliteit is niet wat we voor ogen hadden. Het opstellen van het mobiliteitsplan duurt daarom langer omdat we zelf eraan schrijven.

Plan van aanpak en uitvoering verkeersontsluitingen (inclusief tijdelijke aanpassingen Etten-Leur Noord)

Dit project is gekoppeld aan het al dan niet doorgaan van de aanleg van de tunnel en randweg.

Onderzoek Spoortunnel en Oostelijke randweg

Er is druk om de planning te halen omdat we de raad voor de voorkezingen nog besluiten willen voorleggen. De benodigde stukken daarvoor dienen in december 2025 gereed te zijn.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Evaluatie Parkeerbeleid en parkeerbeleid aanpassen	We evalueren en optimaliseren ons parkeerbeleid en passen aan de hand van de opgedane leerpunten uit de evaluatie ons beleid daarop aan.	2025	2026
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan	We maken een verkeers- en vervoerplan waarin aandacht is voor duurzame mobiliteit en een verkeersveilige infrastructuur. Met name de afwikkeling van het verkeer in Haansberg is een belangrijk aandachtspunt.	2025	
Plan van aanpak en uitvoering verkeersontsluitingen (inclusief tijdelijke aanpassingen Etten-Leur Noord)	Na vaststelling van het verkeers-en vervoersplan, komen we met een plan van aanpak om de geadviseerde wijzigingen in de infrastructuur verder op te pakken.	2025	2026
Onderzoek spoortunnel	We onderzoeken de mogelijkheden voor een spoortunnel en starten met een uitvoeringsaanpak waarin we een lobby traject starten om extra inkomsten te realiseren bij ketenpartners.	2025	2026

3.3 Verkeersveiligheid

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op het verbeteren van de verkeersveiligheid door zich te focussen op gedrag, infrastructuur en handhaving. De gemeenteraad gaat voor 0 verkeersdoden.

Maatschappelijk effect

- Er is veilig gedrag in het verkeer
- De infrastructuur is veilig

Wat zijn de doelen?

1. Verkeersveilig gedrag stimuleren en daar bij de inrichting van infrastructuur rekening mee houden.
2. Verkeersdoden en ongevallen voorkomen.
3. Het aantal gevaarlijke verkeerspunten terugdringen.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Verlichting fietspaden

Het fietspad aan de Liesbosweg is volledig verlicht. Daardoor is de veiligheid voor fietsers vergroot.

Aanpak verkeersknelpunten

Dit project is afgerond. We nemen dit mee in het mobiliteitsplan en uitvoeringsprogramma.

Wat heeft aandacht nodig?

Verlichting fietspaden

Voor het Bolwerk onderzoeken we of het mogelijk is om de openbare verlichting te kunnen realiseren. Daarbij zijn we (deels) afhankelijk van externe partners.

Aanpak verkeersknelpunten

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Verlichting fietspaden	We leggen (extra) verlichting aan op de Liesbosweg en het Bolwerk. Hierdoor creëren we een veilig verlichte toegang en ontsluiting voor de fietsers die in de ochtend en avond van deze routes gebruik maken.	2025
Aanpak knelpunten verkeersveiligheid	We komen met een aanpak voor de knelpunten uit de inventarisatie gevaarlijke verkeerssituaties en lossen deze voor zover dat mogelijk is op.	2025

3.4 Beheer en onderhoud van het openbaar gebied

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op een veilige en schone leefomgeving als gegarandeerd basisniveau in alle wijken en op de bedrijventerreinen.

Maatschappelijk effect

- De leefomgeving is schoon, veilig en voldoet aan de afgesproken normen voor aanleg en beheer.
- Het afvalbeleid is duidelijk voor inwoners en ondernemers.

Wat zijn de doelen?

1. De aanlegkwaliteit van de leefomgeving voldoet aan CROW niveau A+/A (CROW: kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur).
2. Het beheer en onderhoud van de leefomgeving voldoet aan CROW niveau B of C.
3. Het behalen van de doelen uit het afvalbeleid.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Intensiveren toezicht en handhaving afval

We zetten wekelijks mensen in, behandelen meldingen en beboeten waar mogelijk.

Beheer openbare ruimte

We werken momenteel beheerplannen uit voor straatmeubilair, verhardingen en een normenkader toegankelijkheid.

Onderhoudsniveaus CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur)

We verzamelen alle gegevens en berekenen de kosten van het oude niveau voor het huidige openbaar gebied tegen de huidige prijzen. We brengen de kosten in beeld van de ontwikkelingen in beheer die ook onder de beheerkosten (gaan) vallen.

Wat heeft aandacht nodig?

Intensiveren toezicht en handhaving afval

Verbaliseren wordt steeds lastiger omdat een kleine groep inwoners creatiever wordt in het omzeilen van de regels. We onderzoeken daarom een bestuursrechtelijke vorm om mensen te beboeten. We moeten daarom de samenwerking tussen buitendienst en handhaving verder verbeteren en intensiveren. Alleen dan is het mogelijk om dit doel zo goed als mogelijk na te streven.

Beheer openbare ruimte

-

Onderhoudsniveaus CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur)

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Intensiveren toezicht en handhaving zwerfafval en afvaldumpingen	We intensiveren het toezicht en de handhaving op zwerfafval en afval dumpingen.	2025
Beheer openbare ruimte op niveau (groen en uitvoering)	Onderhoudsniveaus vaststellen en organisatie hierop aanpassen om aan afspraken te voldoen. Arealuitbreiding, uitbesteden of zelf gaan doen in relatie tot beheer en onderhoud hierin meenemen.	2025
Onderhoudsniveaus handhaven op huidig niveau (grijs-voorbereiding)	Terug naar A, B en C niveau van het CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur)	2025

3.5 Huisvesting bijzondere doelgroepen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op voldoende huisvesting van statushouders en andere bijzondere doelgroepen.

Maatschappelijk effect

- Een thuis voor alle aandachtsgroepen.

Wat zijn de doelen?

1. Samen met woningcorporaties zorgen voor voldoende (tijdelijke) en betaalbare huisvesting voor:
 - statushouders;
 - spoedzoekers;
 - arbeidsmigranten;
 - sociaal en medisch urgenten;
 - uitstroom uit intramurale instelling;
 - Oekraïense vluchtelingen.
2. Voldoende en kwalitatief goede huisvesting van arbeidsmigranten binnen de kaders van het raadsbesluit op 7 februari 2022.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Huisvesting spoedzoekers en doorstromers

We realiseren onder andere via tijdelijke woningen passende en betaalbare huisvesting voor spoedzoekers en urgente doorstromers en uitstromers.

Huisvesting statushouders en asielzoekers

We voldoen tot op heden aan de taakstelling en regionaal gemaakte afspraken.

Huisvesting arbeidsmigranten

Er is een project grootschalige huisvesting gerealiseerd. We zijn in gesprek over volgende plannen.

Wat heeft aandacht nodig?

Huisvesting spoedzoekers en doorstromers

Het beschikbaar hebben van voldoende passende woonruimten.

Huisvesting statushouders en asielzoekers

Duidelijkheid over rijksbeleid krijgen en hierin samen optrekken met de regio.

Huisvesting arbeidsmigranten

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Projecten huisvesting van arbeidsmigranten/ asielzoekers/ spoedzoekers/doorstromers	We werken mee aan oplossingen voor huisvesting van de genoemde doelgroepen en waar de markt niet met oplossingen komt, zorgen we zelf in samenwerking met Alwel voor passende woonoplossingen.	2025	2026

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Actualisatie begroting 2025 - 2029					
1. Renovatie atletiekbaan	-65	0	0	0	0
2. Sfeerbeheergroep	-25	-25	-25	-25	-25
3. Huurverhoging sportclubs	0	0	0	-50	-100
4. Dekking omgevingsjurist	0	52	54	56	59
5. Overig	-9	-9	-8	-7	-7
Totaal wijzigingen	-99	18	21	-26	-73

Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Renovatie atletiekbaan	We renoveren de atletiekbaan. Verschillende onderdelen die aan vervanging toe zijn kunnen we niet ten laste brengen van de voorziening onderhoud sportaccommodaties.
2. Sfeerbeheergroep	In 2023 en 2024 deden we een project met de Sfeerbeheergroep. Het project is succesvol. We hebben beter contact met de jongeren en zijn eerder op de hoogte van mogelijke problemen. We breiden de inzet nu uit naar 18 uur per week.
3. Huurverhoging sportclubs	Het deel van de huurverhoging voor de sportclubs dat we niet doorvoeren boeken we af.
4. Dekking omgevingsjurist	De kosten van de omgevingsjurist betalen we voor de helft uit de specifieke uitkering Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat en Energiebeleid (CDOKE programma 1) en voor de andere helft uit de implementatie van de omgevingswet.
5. Overig	Administratieve wijzigingen tussen de programma's.

4. Economie en werk in Etten-Leur

Samen met ondernemers, inwoners en andere partners werken we aan een gezonde economie met volop kansen voor iedereen. We stimuleren het toegroeien naar een volledig circulaire economie in 2050 en geven daarin als gemeente zelf het goede voorbeeld. Werken biedt de mogelijkheid om in ons levensonderhoud te voorzien en is een belangrijke basis om mee te doen in onze samenleving. Een goed ondernemersklimaat met aantrekkelijke werkgelegenheid, ook voor mensen met een beperking en een afstand tot de arbeidsmarkt, is daarom van groot belang. We werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt, de verbinding van onderwijs met ondernemers, het aantrekken van arbeidsintensieve bedrijven die van toegevoegde waarde zijn, een goed vestigingsklimaat en aantrekkelijke vitale bedrijventerreinen. Voor het goed benutten van arbeidspotentieel blijven we inzetten op een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.

Ontwikkelingen

Participatiewet in balans

We verwachten dat de Wet Participatiewet in Balans in 2026 in werking treedt. Deze wet wijzigt de Participatiewet op onderdelen en heeft als doel de regels en ondersteuning beter te laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van de mensen voor wie ze bedoeld zijn. Op het moment van dit schrijven is het wetsvoorstel in behandeling door de Tweede Kamer.

De Participatiewet in Balans bestaat uit maatregelen die de balans tussen rechten en plichten moet herstellen, de regels en procedures rondom bijstandsuitkeringen vereenvoudigen en gemeenten meer ruimte geven voor maatwerk. Vertrouwen en de menselijke maat worden bij de uitvoering kernwaarden.

De financiële gevolgen van de wijziging van de Participatiewet zijn nog niet inzichtelijk. Wanneer hier zicht op is, verwerken we deze in de begroting 2026.

4.1 Zo veel mogelijk mensen aan het werk

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Iedereen kan meedoen en zo veel mogelijk mensen gaan aan het werk. Ook vrijwilligerswerk is werk; het doel is dan om daar waar mogelijk in te stromen op de arbeidsmarkt. Als dat laatste niet lukt, dan is het belangrijk dat mensen een zinvolle dagbesteding hebben.

Maatschappelijk effect

- Zo veel mogelijk Etten-Leurenaren hebben betaald werk.
- Ook Etten-Leurenaren, die niet kunnen werken, doen mee door vrijwilligerswerk te doen of een zinvolle dagbesteding te hebben.

Wat zijn de doelen?

1. Het terugdringen van het aantal Etten-Leurenaren, dat niet werkt.
2. Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden naar werk of dagbesteding.
3. Het voorkomen van armoedeval¹.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Onderzoek naar armoedeval

Onderzoek is afgerond. Om het optreden van armoedeval terug te dringen, stemde de gemeenteraad in november 2024 in om de inkomensgrens voor de individuele inkomensvoet per 1 januari 2025 te verhogen van 100% naar 105%.

Werken aan Onderwijs en de Human Capital Agenda

De Human Capital Agenda en de regionale arbeidsmarktagenda zijn inmiddels vastgesteld. De uitvoeringsorganisatie en de onderwijsinstellingen zijn in overleg met werkgeversorganisaties en zijn aan de slag om de plannen uit te voeren.

Participatiewet in balans

We zijn nog in afwachting van besluitvorming door de Tweede en Eerste Kamer over de Wet Participatiewet in Balans.

Extra maatregelen bestandsbeheersing Werkplein

Om de stijging van het aantal bijstandsgerechtigden terug te dringen startte het Werkplein vanaf eind 2023 een aantal projecten gericht op arbeidsontwikkeling en het bevorderen van uitstroom naar werk. Inwoners zijn intensief begeleid en er is specifiek aandacht gegeven aan de doelgroep statushouders en oud-inburgeraars. In totaal zijn in de periode eind 2023 tot eind 2024 175 inwoners van Etten-Leur in deze projecten gestart. Eind 2024 is het traject voor 132 personen afgerond. Ruim een kwart is daarbij aan betaald werk geholpen. De overige deelnemers zijn gestart in een vervolgetraject gericht op scholing of het opdoen van werkervaring (39%), doorgeleid naar een zorgtraject (28%) of zijn aan de slag gegaan in vrijwilligerswerk (8%). De projecten lopen door in 2025.

¹ Armoedeval is de situatie waarin iemand vanuit de bijstand gaat werken en er daardoor financieel op achteruit gaat.

Wat heeft aandacht nodig?

Onderzoek naar armoedeval

-

Werken aan Onderwijs en de Human Capital Agenda

-

Participatiewet in balans

Wanneer duidelijkheid is over de besluitvorming, gaan we met regiogemeenten en uitvoeringsorganisaties aan de slag om de wetswijzigingen te implementeren.

Extra maatregelen bestandsbeheersing Werkplein

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Uitwerken visie Werken aan Onderwijs en Human Capital agenda.	Goede samenwerking stimuleren tussen gemeente, (voortgezet) onderwijs en bedrijfsleven om schoolverlaters zoveel mogelijk rechtstreeks door te laten stromen naar de arbeidsmarkt.	2025

4.2 Het versterken van de economie

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op een sterke lokale economie die voorbereid is op de kansen en uitdagingen van de toekomst.

Maatschappelijk effect

- Een sterke lokale economie die voorbereid is op de toekomst.

Wat zijn de doelen?

1. Goed ondernemersklimaat.
2. Ruimte voor gevestigde bedrijven om uit te breiden.
3. Binnen de mogelijkheden bij inkoop voorrang geven aan Etten-Leurse bedrijven.
4. Tegengaan van leegstand en revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?
Accountmanagement Invoering accountmanagement is afgerond in 2023.
Versterken Lokaal Ondernemerschap In het uitvoeringsprogramma centrumvisie geven we aandacht aan de lokale ondernemers in het centrum. Zij zorgen voor een goede balans in het aanbod. Deze couleur locale betrekken we bij het uitvoeringsprogramma.
Digitaal platform voor ondernemers Dit doel is afgerond in 2024.
Revitaliseren bedrijventerreinen We bereiden een rapport Toekomstbestendig Vosdonk voor. Dit bevat straks ook inzichten voor strategische keuzes bedrijventerreinen.
Uitgifte Fri-Jado terrein De uitgifte start in 2025.

Wat heeft aandacht nodig?
Accountmanagement -
Versterken Lokaal Ondernemerschap Vanuit de gemeente kunnen we het lokale ondernemerschap zeker stimuleren. Belangrijk hierbij is dat de ondernemers onderling zich versterken tot een collectief. Zo is een betere samenwerking mogelijk. We nemen dit ook op in de uitvoeringsagenda van de centrumvisie.
Digitaal platform voor ondernemers -
Revitaliseren bedrijventerreinen -
Uitgifte Fri-Jado terrein De balans tussen juridische mogelijkheden gronduitgifte en duurzaamheidsambitie.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Accountmanagement	We zetten adequaat accountmanagement in om verbindingen te realiseren, te weten wat er speelt, bedrijven en starters te laten groeien en beter in te spelen op economische kansen voor Etten-Leur.	2025	2026
Versterken lokaal ondernemerschap	We initiëren projecten en gaan actief inzetten om het lokaal ondernemerschap te versterken, zoals bij het winkelcentrum. Daarnaast zullen we de organisatiegraad bij lokale ondernemers stimuleren.	2025	2026
Duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen (zie ook 5.4) en revitalisering bedrijventerreinen door actief grondbeleid (revitaliseringsfonds)	We zetten actief in op de ontwikkeling van toekomstbestendige bedrijventerreinen. Daar waar nodig zetten we actief grondbeleid, betere benutting van gronden en panden (label C) in om de revitalisering te bespoedigen. We maken daarbij (bij voorkeur) gebruik van een revitaliseringsfonds (nog op te richten). We onderzoeken de investeringsbereidheid bij ondernemers om sneller stappen te zetten om duurzaam en toekomstbestendig te ondernemen.	2025	2026
Acquisitie verkoop bedrijventerrein (Fri-Jado)	We zetten actief in op de verkoop van de beschikbare bedrijfsgronden.	2025	

4.3 Toerisme en recreatie

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad gaat voor een groei naar een duurzame vrijetijdseconomie. Meer evenementen in het bijzonder voor de jongeren onder de 18 en het beter benutten van onze parken.

Maatschappelijk effect

- Een duurzame vrijetijdseconomie
- Etten-Leur is aantrekkelijk voor vrijetijdsbesteding door inwoners en bezoekers.
- Culturele voorzieningen zijn voor iedereen toegankelijk in aanbod en gebruik.

Wat zijn de doelen?

1. Een duurzaam en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor toerisme, recreatie en vrije tijd.
2. Er zijn voldoende culturele voorzieningen en activiteiten.
3. Het wegnemen van onnodige regels voor ondernemers in toerisme en recreatie.
4. Het aantrekkelijker maken van de Markt door onder andere een autovrije of autoluwe markt.
5. Het stimuleren en/of faciliteren van evenementen voor jongeren onder de 18 jaar.
6. Levendige parken waar inwoners en bezoekers graag gebruik van maken.
7. We vermarkten Etten-Leur beter.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?
Van Gogh Nationaal Park De status van nationaal park is in oktober 2024 toegekend. Er zijn projecten in Etten-Leur ondersteund, waaronder het zonnebloemenproject bij Menmoerhoeve.
Uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie We maakten een koppeling met het uitvoeringsplan Centrumvisie. Daarnaast voeren we marketing en promotie via de Etten-Leur City App uit. Ook zetten we Van Gogh als icoon in.
Oderkerkpark -
Doorontwikkeling cultuurhuis Nobelaer -
Wat heeft aandacht nodig?
Van Gogh Nationaal Park Blijvende aansluiting bij het kerngebied van het nationaal park. Dat doen we samen met Breda en Zundert.
Uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie De uitvoering voor wegwijzers naar toeristische plekken en wegwijzers voor het ruiter- en menroutenetwerk is voorzien voor 2025.
Oderkerkpark -
Doorontwikkeling cultuurhuis Nobelaer -

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Versterking vrijetijdseconomie (project Oderkerkpark, Van Gogh Nationaal Park, doorontwikkeling cultuurhuis Nobelaer)	Realiseren van een duurzaam en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor toerisme, recreatie en vrije tijd. Hiervoor stellen we in 2022 een uitvoeringsprogramma toerisme op wat in 2023-2024 en 2025 wordt uitgevoerd.	2025	2026

4.4 Een levendig centrum

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op het versterken van de regiofunctie van Etten-Leur door voorwaarden te scheppen voor levendige en aantrekkelijke winkelcentra.

Maatschappelijk effect

- Winkelgebieden zijn levendig, aantrekkelijk en leefbaar.
- Versterken van de regiofunctie van Etten-Leur.

Wat zijn de doelen?

1. Bijdragen aan en investeren in het aantrekkelijk maken en/of houden van winkelgebieden voor winkeliers, bezoekers en bewoners.
2. Stimuleren en ondersteunen van activiteiten in winkelgebieden.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Herontwikkeling winkelcentrum

De gesprekken met de ontwikkelaar verlopen goed. We verwachten dat we op hoofdlijnen overstemming gaan bereiken over de aspecten duurzaamheid, stedenbouw, woningbouwprogramma en mobiliteit.

Uitwerking Centrumvisie: levendig en toekomstbestendig centrum

-

Autoluwe markt

We gaven een bureau opdracht om een variantenstudie met participatieonderzoek uit te voeren.

Wat heeft aandacht nodig?

Herontwikkeling winkelcentrum

De ontwikkelaar geeft steeds aan dat het financieel een lastig haalbaar plan is. De juiste toepassing van de doelgroepenverordening voor het woningbouwprogramma vraagt nog om nadere uitwerking. De ontwikkelaar gaat ons inzicht geven in de cijfers.

Uitwerking Centrumvisie: levendig en toekomstbestendig centrum

-

Autoluwe markt

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Herontwikkeling Winkelcentrum	We werken actief mee aan de herontwikkeling van het winkelcentrum. We kijken ook wat het centrum nodig heeft om levendig en toekomstbestendig te blijven. Denk hierbij aan vergroening, vierkante meters voor detailhandel, woningbouw, maatschappelijke activiteiten, autoluwe Markt en versterking lokaal ondernemerschap.	2025
Uitwerken visie levendig en toekomstbestendig centrum	We werken het advies om te komen tot een levendig en toekomstbestendig winkelcentrum uit. De acties die hieruit voortkomen voeren we daarna uit.	2025

4.5 Agrarische sector

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Het behouden van een vitaal, leefbaar en aantrekkelijk buitengebied met ruimte voor economische activiteiten.

Maatschappelijk effect

- Vitaal, leefbaar en aantrekkelijk buitengebied.
- Verduurzamen van het buitengebied.

Wat zijn de doelen?

1. In het buitengebied is ruimte voor economische activiteiten en herbestemming van vrijkomende agrarische bebouwing.
2. Toeristisch-recreatief gebruik van het buitengebied stimuleren.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Uitvoeringsprogramma kwaliteitsverbetering landschap

Dit doel is in 2024 afgerond.

Wat heeft aandacht nodig?

Uitvoeringsprogramma kwaliteitsverbetering landschap

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:
Uitvoeringsprogramma kwaliteitsverbetering landschap	Voor de uitvoering van de Omgevingsvisie stellen we een uitvoeringsprogramma kwaliteitsverbetering landschap op.	2025

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Actualisatie begroting 2025 - 2029					
1. Uitvoering centrumvisie en vrijetijdseconomie	0	-100	-100	-100	0
2. Overig	-23	-23	-23	-23	-23
Totaal wijzigingen	-23	-123	-123	-123	-23

Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Uitvoering centrumvisie en vrijetijdseconomie	De raad stelde in 2024 de Centrumvisie vast. Voor 2025 is € 200.000 beschikbaar. Voor een toekomstbestendig centrum is een werkbudget nodig. Dit budget is voor drie jaar voor mogelijk doorlopende acties.
2. Overig	Administratieve wijzigingen tussen de programma's.

5. Duurzaam denken en doen in Etten-Leur

Duurzaam denken en doen gaat om het vinden van evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen: we kijken naar de huidige behoeften die mensen hebben en hoe die in de toekomst ontwikkeld kunnen worden zonder dat de mensen, het milieu of de economie in gevaar komen. Het is dus een zeer breed begrip en raakt in veel opzichten ons leven en onze omgeving.

Duurzaamheid is meer dan alleen energie duurzaam opwekken. Het gaat ook om klimaat, behoud van natuur, voorkomen en hergebruiken van afval, biodiversiteit en circulaire economie. Samen hebben we de opgave onze leefomgeving goed door te geven aan volgende generaties. Samen met inwoners, regiogemeenten en partners als woningcorporaties, waterschap, energieleveranciers, netbeheerders, landbouw- en natuurorganisaties en ontwikkelaars werken we aan duurzame oplossingen.

Ontwikkelingen

Circulair ambachtscentrum

Op 14 oktober 2024 spraken we met de gemeenteraad over de ontwikkeling van het circulair ambachtscentrum en gelijktijdige nieuwbouw van de gemeentewerf. De gemeenteraad vroeg om nader onderzoek om het circulair ambachtscentrum beter te kunnen duiden. De vragen gaan met name over de effecten ervan binnen het sociaal domein en wat de circulaire opbrengsten naar verwachting zijn. Ook vroeg de gemeenteraad om een financiële berekening met doorkijk van 10 jaar.

We bieden de uitkomsten van dit onderzoek en het bijbehorende raadsvoorstel op 1 juli 2025 in de raad besluit aan. In het voorstel staat ook het benodigde budget. Hier is binnen de kadernota nog geen rekening mee gehouden.

Begeleiden versterken energienet door netbeheerder

Door de energietransitie moeten netbeheerders het huidige elektriciteitsnetwerk verbeteren. Ze doen dit door kabels te vervangen. 1 op de 3 straten in Etten-Leur moeten we daarvoor openbreken. Ook komt er een groot aantal aan stroomhuisjes en tussenstations voor het elektriciteitsnetwerk bij. Netbeheerder Enexis voert al deze werkzaamheden uit.

Om dit proces te begeleiden is extra capaciteit nodig op vakgebieden als grondzaken, juridisch, vergunningsverlening en toezicht. Op dit moment is nog onvoldoende duidelijk hoe Enexis de netwerkverbetering in Etten-Leur aan wil pakken. We kunnen de personele invulling dan ook nog niet concreet benoemen. Via de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) stelt de rijksoverheid hiervoor geld beschikbaar.

Transitievisie Warmte

De Transitievisie Warmte wordt opgevolgd door op te stellen warmteprogramma's. Daarvoor richten we nu een projectorganisatie op. In deze warmteprogramma's blikken we terug op en

evalueren we de Transitievisie Warmte. Eind 2026 moeten de warmteprogramma's door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

5.1 Duurzaam wonen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad wil minimaal 3.000 woningen verduurzamen.

Maatschappelijk effect

- Woningen en wijken verduurzamen.

Wat zijn de doelen?

1. Minimaal 3.000 woningen verduurzamen.
2. Integrale benadering van de aanpak bij voorbereiding en uitvoering.
3. Energiebesparing stimuleren en realiseren.
4. Aantal zonnepanelen bij particulieren. Doel 2030 (95.000) - 2022 (61.440).

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Energiearmoede witgoedregeling

De witgoedregeling is afgerond, dat is heel positief geweest.

Regionale Energie Strategie

De grootschalige opwek van duurzame energie.

Transitievisie Warmte en Warmteplannen

Het verzamelen van data en informatie documenten, afstemming met andere gemeenten in de regio.

Klussendienst

De klussendienst zorgt voor werkgelegenheid voor mensen van onder andere het Werkplein. Er is een Social Return on Investment (SROI) van 15 procent. Dat ligt ruim boven het minimum van 5 procent. Social Return on Investment (SROI) is een methode om de extra-financiële waarde (zoals sociale, milieu- en economische effecten) die door een organisatie of project wordt gecreëerd, te meten.

Versnelling verduurzaming huurwoningen ALWEL

Het aantal aanvragen voor zonnepanelen is flink gestegen, de installatie verloopt goed.

Wat heeft aandacht nodig?

Energiearmoede witgoedregeling

In het vervolg, mochten we een nieuwe regeling gaan opzetten: de communicatie met de uitvoerende partij (uit aanbesteding), lokale partijen (witgoed leveranciers) en inwoners.

Regionale Energie Strategie

Netcongestie, verduurzaming warmte en ruimtelijke inpassing van benodigde installaties in het energiesysteem. Er volgt in 2025 een nieuw regionaal plan voor de periode vanaf 2026.

Transitievisie Warmte en Warmteplannen

Het vormen van het juiste projectteam vergt aandacht, omdat het warmteprogramma Etten-Leur veel tijd en overeenstemming gaat vragen. In 2025 volgt een evaluatie van de Transitievisie Warmte.

Klussendienst

De klussendienst heeft ongeveer 52% van de doelgroep bereikt, waar het minimumpercentage voor bereik 55% was. Helaas had een grote groep inwoners geen interesse, of waren veel inwoners tot 4 keer niet thuis.

Versnelling verduurzaming huurwoningen ALWEL

Er is negatieve aandacht rondom zonnepanelen en de salderingsregeling. Dit zorgt voor een hoop ruis onder huurders en inwoners algemeen. Door het stopzetten van de salderingsregeling is het minder interessant om zonnepanelen te leggen. In sommige gevallen gaan mensen er zelfs meer voor moeten betalen dan zij nu doen aan stroom. Echter, Alwel berekent dit voor haar huurders en blijft positief over het rendement.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Witgoedregeling voor bestrijden van energiearmoede	We bieden inwoners uit de doelgroep de mogelijkheid om een oud witgoed apparaat om te ruilen voor een energiezuinige variant.	2025	2026
Regionale Energie Strategie (RES)	Klimaatdoelstellingen voor 2030 en vervolgens 2050 halen. Focus vanuit RES ligt bij "zon op dak".	2025	2026
Transitievisie Warmte (TVW)	In 2050 is iedereen van het gas af. Start met verduurzamen van woningen. Deze raadsperiode 3.000 woningen verduurzamen, met name inzet op isoleren van oudere woningen.	2025	2026
Klussendienst voor bestrijden van energiearmoede	Huishoudens die te maken hebben met energiearmoede worden door een klussendienst benaderd en voorzien van kleine energiebesparende maatregelen en praktische tips om de energierekening structureel te verlagen.	2025	2026
Gelijktijdig verduurzamen van huur- en koopwoningen	We werken samen met Alwel en enkele aannemers aan het gelijktijdig verduurzamen van huur- en koopwoningen. Dit gaat vooral om woningen in dezelfde wijk of hetzelfde blok. Daardoor kunnen woningeigenaren en huurders op dezelfde wijze verduurzamen.	2025	2026

5.2 Duurzame woon- en leefomgeving

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Een duurzame woon- en leefomgeving creëren en een duurzame gemeente zijn.

Maatschappelijk effect

- Duurzame woon- en leefomgeving creëren.
- Duurzame gemeente zijn.

Wat zijn de doelen?

1. Hittestress, wateroverlast en droogte voorkomen.
2. We beheren de gemeentelijke riool- en watervoorziening doelmatig en duurzaam om het (afval)watersysteem toekomstbestendig te maken.
3. Gebruik van fiets en openbaar vervoer stimuleren.
4. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld in duurzaamheid.
5. De gemeentelijke panden zijn duurzaam.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Project verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Dit project is afgerond in 2023.

Uitvoering verduurzamingsplan

Dit project is afgerond in 2024.

Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie

Met de vaststelling van de verschillende beleidsplannen wordt klimaatadaptatie steeds beter meegenomen in de verschillende disciplines. Door op de juiste manier aanpassingen in onze openbare ruimte uit te voeren wordt deze steeds beter bestand tegen klimaatverandering. Ook lukt het steeds beter om met Vergroen Etten-Leur in te spelen op de behoeften van onze inwoners waardoor activiteiten succesvoller zijn.

Openbare verlichting vervangen door LED-verlichting in 3 fases

Fase 1 is gegund. De geplande start daarvan is in juni 2025 en de afronding 1 oktober 2025. De voorbereiding voor fase 2 loopt. De planning daarvan is om deze in april 2025 op de inkoopmarkt te zetten en om eind 2025 op te leveren. Voor fase 3 start begin 2026 de voorbereiding. De afronding is gepland voor eind 2026.

Wat heeft aandacht nodig?

Project verduurzaming maatschappelijk vastgoed

-

Uitvoering verduurzamingsplan

Uitvoering plan parkeergarage. De aanbesteding voor de duurzaamheidsmaatregelen is vergevorderd. Publicatie volgt aan het einde van het derde kwartaal 2025.

Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie

Het uitvoeringsprogramma loopt dit jaar af, we zijn daarom dit jaar een nieuw uitvoeringsprogramma voor 2026-2030 aan het voorbereiden. Deze looptijd is gelijk aan de looptijd van de visie klimaatadaptatie.

Openbare verlichting vervangen door LED-verlichting in 3 fases

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Klimaatadaptatie beleid en uitvoering.	Klimaatbestendig inrichten van het stedelijk en landelijk gebied met koppeling aan vergroten biodiversiteit en het vergroten van de hoeveelheid groen in de leefomgeving.	2025	2026

5.3 Duurzaam produceren

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad wil voorwaarden scheppen zodat bedrijven hun productieprocessen circulair in kunnen richten.

Als gemeente geven we zelf het goede voorbeeld.

Maatschappelijk effect

- Mogelijk maken dat bedrijven hun productieprocessen circulair kunnen inrichten.
- Verbindingen tussen bedrijfsleven onderling en onderwijs leggen.
- De gemeente werkt duurzaam (beleid, huisvesting, wagenpark, inkoop).

Wat zijn de doelen?

1. De gemeente stimuleert en faciliteert bedrijven en onderwijs in Etten-Leur die innovatieve oplossingen bieden.
2. De gemeente koopt duurzaam in.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Circulair ambachtscentrum

De huidige uitwerking van het plan tot een raadsbesluit op 1 juli 2025 ligt op schema. We openden 't Groene Hoekske aan de Bisschopsmolenstraat. Daar kan iedereen die wil verduurzamen terecht voor tips en informatie. Diverse organisaties houden er activiteiten die relatie hebben tot duurzaamheid. We bieden daar ook informatie over het verduurzamen van woningen.

Duurzaam inkopen beleid

Dit project is afgerond in 2024.

Wat heeft aandacht nodig?

Circulair ambachtscentrum

-

Duurzaam inkopen beleid

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Circulair Ambachtscentrum	We onderzoeken de mogelijkheden om te komen tot een circulair ambachtscentrum.	2025	2026
Circulaire Economie	Aanpak en aanjagen van circulaire economie om de landelijke doelstelling volledig circulaire economie in 2050 en 50% in 2030 te realiseren.	2025	2026

5.4 Duurzame bedrijven- en industrieterreinen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad wil bedrijventerreinen revitaliseren, herstructureren en vervolgens duurzaam inrichten om zo zuinig mogelijk met de beschikbare ruimte om te gaan.

Maatschappelijk effect

- Vitale en toekomstbestendige bedrijventerreinen met zuinig ruimtegebruik.
- Bedrijven(-terreinen) betrekken bij energieopwekking.

Wat zijn de doelen?

1. De structuur van bedrijventerreinen voldoet aan de behoefte van daar gevestigde ondernemers.
2. De inrichting van bedrijventerreinen voldoet aan de duurzaamheidseisen.
3. De beschikbare ruimte wordt zuinig gebruikt.
4. Het bedrijventerrein draagt bij aan de verduurzaming van Etten-Leur.

Wat hebben we gemeten?

De indicatoren in deze kadernota zijn gelijk aan die in de jaarrekening 2024.

Wat is de stand van zaken in 2025?

Wat gaat goed?

Grote Oogst

Circulaire economie: voorbereiding begeleidingsprogramma loopt. Klimaatadaptatie: Verschillende projecten lopen. Wandelroute Vosdonk is in voorbereiding en er is een nieuwe subsidieregeling voor NL Greenlabel scans voor bedrijven (op Vosdonk).

Wat heeft aandacht nodig?

Grote Oogst

Energie: samenwerking met belanghebbenden en de energiehubs. Klimaatadaptatie: deelname van bedrijven in dit thema blijft een aandachtspunt.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2025:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Grote Oogst	Samen met bedrijven, provincie, VNO-NCW op industrieterrein Vosdonk mogelijkheden zoeken voor duurzame energie/ elektriciteit en verdere verduurzaming op andere milieuthema's (zie ook 4.2).	2025	2026

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Actualisatie begroting 2025 - 2029					
1. Overig	-3	-3	-3	-3	-3
Totaal wijzigingen	-3	-3	-3	-3	-3

Toelichting afwijkingen (op website anders weergegeven)

Onderwerp	Toelichting
1. Overig	Administratieve wijzigingen tussen de programma's.

Paragrafen

Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten moeten we een aantal verplichte paragrafen bij de begroting en het jaarverslag opnemen, dit zijn:

Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid.

Naast deze verplichte onderdelen nemen we ook een paragraaf Investerings op. De belangrijkste ontwikkelingen in 2025 en voor de jaren 2026-2029 leest u hieronder.

Lokale heffingen

Aanpassing tarieven

Belastingen

De stijging van de belastingtarieven baseren we op de door het Centraal Planbureau gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.

Leges

Bij de stijging van de leges volgen we de stijging van de loonkosten. Dat doen we omdat de legeskosten vooral bestaan uit loonkosten.

De uitgangspunten voor de berekeningen van de leges en tarieven van de gemeentelijke opbrengsten leest u hier.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Uitgangspunten

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen alle bekende risico's waarvoor we geen maatregelen nemen en de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft (of kan hebben) om onvoorziene kosten op te vangen. Door de financiële risico's te beheersen en de weerstandscapaciteit hierop af te stemmen, voorkomen we dat elk risico dat zich voordoet direct dwingt tot bezuinigen of om de tarieven te verhogen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Om ervoor te zorgen dat kapitaalgoederen, bijvoorbeeld gebouwen en wegen, lang mee gaan is onderhoud nodig.

In deze paragraaf beschrijven we het beleid over het onderhoud van kapitaalgoederen.

Ook geven we informatie over de uitgaven voor dit onderhoud.

De kapitaalgoederen verdelen we in:

- kapitaalgoederen openbaar gebied;
- kapitaalgoederen gebouwen;
- kapitaalgoederen sportaccommodaties.

Ontwikkelingen openbaar gebied - 1

Kwaliteitsniveaus beheer openbare ruimte

De kwaliteitsniveaus die we in de begroting 2025 opnamen gebruiken we ook in 2026. In het college uitvoeringsprogramma is opgenomen dat de kwaliteitsniveaus voor grootschalig onderhoud van verhardingen weer teruggebracht moeten worden naar de oude niveaus van 2020. Op dit moment onderzoeken we daarvan de gevolgen. Die verwerken we in een nieuw Beheerplan verhardingen. Daarbij maken we ook een Normenkader Toegankelijkheid en een Straatmeubilairplan.

Wegbeheer

We beoordelen de onderhoudsvoorziening voor verhardingen iedere twee jaar. Dit is de basis van het Beheerplan verhardingen waar we mee zijn gestart. Dit Beheerplan verhardingen komt in 2025 voor goedkeuring naar de gemeenteraad met daarin alle financiële consequenties ook op basis van de gewenste kwaliteitsnorm. Daarmee worden de financiële consequenties in beeld gebracht van het weer op het niveau brengen en onderhouden op het kwaliteitsniveau zoals opgenomen in het college uitvoeringsplan.

Groenbeheer

We koppelen grootschalige werkzaamheden in het openbaar groen aan de planning voor werkzaamheden aan de weg en/of riool. Daardoor werken we zo efficiënt mogelijk. In 2026 staat een groot aantal werkzaamheden aan riolering en wegen op de planning. Aanpassing of vervanging van het openbaar groen is dan ook noodzakelijk. Het budget voor het beplanten van opengevallen plaatsen, ook wel inboet genoemd, nemen we op in de exploitatiebegroting. Aanpassingen in het groenbeheer naar aanleiding van het groenplan, zoals meer biodiversiteit en het vergroenen van het stedelijk gebied, voeren we door vanaf 2025.

Openbare verlichting

Volgens de huidige afspraken voorzien we heel Etten-Leur binnen 3 jaar van LED-verlichting. Hiermee versnellen we de wens om te verduurzamen (CO2-verlaging). In 2026 starten we met het Beheerkader Openbare Verlichting. Dit is 2025 geactualiseerd.

Riolering

Het Gemeentelijk Waterplan 2024-2028 stelde de raad in 2023 vast. De hierin omschreven wijze van rioolbeheer voeren we vanaf 2024 uit.

Sloten en waterpartijen

Voor het jaarlijks onderhoud van de sloten en waterpartijen is er een samenwerkingsovereenkomst met het Waterschap en omliggende gemeenten. De nieuwe overeenkomst gaat vanaf 2025 van start. Hierbij is er meer aandacht voor verduurzaming van de werkzaamheden en ecologisch maaien. We verwachten dat de kosten hierdoor toenemen.

Voor het grootschalige onderhoud (baggeren en in het voorgeschreven model brengen) stellen we een nieuw plan op. Deze werkzaamheden voeren we nu wanneer dat nodig is uit. Om wateroverlast te voorkomen is een meerjarenplanning noodzakelijk. We verwachten dat hierdoor de kosten toenemen.

Ontwikkelingen openbaar gebied - 2

Leurse Haven

We zijn al enige tijd in gesprek met de Provincie over het vaarwegbeheer. Onderdeel van deze gesprekken is een onderzoek naar de huidige staat van de vaarweg en wat de (beheer)kosten zijn om de Leurse Haven geschikt te hebben en houden als vaarweg. Het streven is om in 2025 duidelijkheid te hebben over wie de rol van vaarwegbeheerder toekomt en wat de benodigde (beheer)kosten zijn. Mocht de gemeente Etten-Leur worden aangewezen als vaarwegbeheerder dan moeten we de benodigde (beheer)kosten opnemen in de begroting.

Westpolderplas

In 2023 is het onderzoek naar de blauwalgenproblematiek afgerond en voorgelegd aan de gemeenteraad. In 2024 stelden we samen met het waterschap een werkplan op met een schatting van de kosten. Omdat de kosten hoog uitvallen is een contra-expertise uitgevoerd. Na de uitwerking van het werkplan leggen we de conclusies en adviezen voor aan de raad.

Begraafplaats

Geen bijzonderheden.

Parkeermeters

Geen bijzonderheden.

Speeltoestellen

In het recent vernieuwde speel- en beweegbeleid staat de Etten-Leurse visie met financiële consequenties op spelen en bewegen voor de komende jaren. We willen dat kinderen vroeg in aanmerking komen met spelen en bewegen, zodat dit vanzelfsprekend wordt in hun leefstijl.

Het speel- en beweegbeleid vormt de basis voor de speelplannen per wijk en de vervanging van bovenwijkse voorzieningen. Elke wijk komt eens per 7 tot 10 jaar aan de beurt voor een nieuw speelplan. De kosten hiervan zijn opgenomen op het investeringsplan. De planning loopt op schema.

Het onderhoud van speeltoestellen en de bijbehorende ondergronden gebeurt secuur. Drie keer per jaar wordt er een operationele inspectie door de eigen dienst uitgevoerd en één keer per jaar een veiligheidsinspectie door een erkend inspectiebedrijf. We brengen verbeteringen aan die uit deze inspecties voortvloeien met het beschikbare exploitatiebudget.

Afvalinzameling

Het huidige Afvalbeleid 2020 wordt in 2025 vervangen door een nieuw grondstoffenplan 2025-2030. Dit nieuwe grondstoffenplan houdt rekening met de transitie van afval naar grondstof. In het grondstoffenplan komt de focus te liggen op de kwaliteit van de grondstofstromen om zo de circulaire doelstelling van minimaal 60% circulair in 2030 te behalen.

In 2025 starten we een aantal proefprojecten om de kwaliteit van de grondstofstromen te meten en uiteindelijk te verbeteren. Ook starten we projecten om zwerfafval in beeld te brengen en bijplaatsingen te meten en aan te pakken.

Op 31 maart 2026 verloopt de overeenkomst voor de huur en transport van containers op de milieustraat. We evalueren deze dienstverlening en onderzoeken de mogelijkheden om:

- het transport zelf (of in samenwerking) uit te voeren;
- in eigen beheer nieuwe containers aan te schaffen.

In diezelfde evaluatie onderzoeken we de mogelijkheid om de reststromen (grondstoffen) op de milieustraat samen met andere regiogemeenten te verwerken. Hierbij houden we rekening met de ontwikkelingen rond de huidige milieustraat en de recycledoelstelling (60% circulair in 2030).

Ontwikkelingen gebouwen

Op dit moment bespreken we de volgende veranderingen in het gebouwen bestand:

- verkopen van het vergadercentrum op de Markt;
- nieuwbouw van de huisvesting voor Jeugdland;
- onderzoek naar nieuwbouw voor de scouting aan de Kokkestraat en de Lambertusstraat.

De procedure voor de verkoop van het vergadercentrum op de Markt is gestart. Voor de huisvesting van de scouting en Jeugdland zijn op dit moment geen ontwikkelingen.

Het verduurzamen van panden verdient aandacht. Hiervoor is nog geen budget opgenomen in het onderhoudsplan.

Onderhoud kapitaalgoederen elektrische installaties gemeentelijke objecten

Nieuwe medewerkers die met elektrische installaties werken, krijgen hiervoor een training. We zorgen ervoor dat de werkzaamheden aan elektrische installaties worden uitgevoerd volgens de geldende wet- en regelgeving.

Ontwikkelingen sportaccommodaties

Buitensportaccommodaties

Vanaf het nieuwe maaiseizoen starten we een proef met robotmaaiers bij voetbalclub DSE. We evalueren de prestaties van deze machines en hun invloed op de kwaliteit van de velden.

Met deze test onderzoeken we of robotmaaiers het onderhoud eenvoudiger en duurzamer maken. Omdat deze robots op elektriciteit werken, dragen we bij aan ons doel om de CO2-uitstoot te verminderen.

Grootschalig onderhoud gymlokalen

Voor 2026 staat geen grootschalig onderhoud gepland.

Onderhoud inventaris gymlokalen

Het standaard onderhoud is gelijk aan 2025.

Financiering

Financiering

2025

De rente op de kapitaalmarkt is de afgelopen maanden flink in beweging. We gingen in de begroting 2025 uit van 3,0%. We sloten in 2025 nog geen langlopende leningen af. Financieringstekorten dekten we met kasgeldleningen. Kasgeldleningen kosten op dit moment tussen de 2,5% en 3%.

We sluiten een langlopende lening af, wanneer financiering met kasgeld (door de kasgeldlimiet) niet meer mogelijk is.

2026-2029

Aan onze investeringen en grondexploitaties rekenen we 1,25% rente toe.

Voor deze kadernota gebruiken we het percentage die we in de begroting 2025 berekenden.

Bij het opstellen van de begroting 2026 bepalen we het percentage opnieuw.

Bedrijfsvoering

Algemeen

De organisatie ontwikkelt zich om te blijven voldoen aan de wensen en behoeften van de samenleving nu en in de toekomst. We werken aan de bestuurlijke doelen op een manier die past bij de uitgangspunten van het raadsprogramma.

Onze organisatieontwikkeling is gebaseerd op zes bouwstenen: Etten-Leur maken we samen, we leren en experimenteren, we maken slim gebruik van digitale ontwikkelingen, we doen wat we zeggen en werken aan onze doelen en ambities. Daarbij bepalen het nieuwe raadsprogramma en college-uitvoeringsprogramma onze agenda.

Loonkosten

Er is een akkoord over een nieuwe Cao Gemeenten met een looptijd van 1 april 2025 tot en met 31 maart 2027. Het resultaat wordt definitief na de ledenraadplegingen van de afzonderlijke partijen.

De afspraken:

- loonafspraken van 6,7% en € 35 nominaal. Dit betekent ongeveer 7% tot 8,5% in de lagere loonschalen;
- Minimum uursalaris van € 16 per 1 januari 2026;
- Verbeteringen van toelagen;
- Studieschuld aflossen via IKB;
- RVU;
- Uutfaseren van aanvullende sociale zekerheidsregelingen.

Voor de loonkosten 2026-2029 maken we een inschatting van de CAO stijging. Hiervoor gebruiken we de indexcijfers van het Centraal Plan Bureau. Deze cijfers gebruikt de Rijksoverheid ook bij het opstellen van de circulaires van het gemeentefonds.

Verbonden partijen

Ontwikkelingen

Onze uitgangspunten bij regionale samenwerking zijn kwaliteitsverbetering, krachtenbundeling en kostenbeheersing.

In deze paragraaf melden we kort de bijzonderheden voor 2026 en de jaren daarna.

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) is vastbesloten om bij te dragen aan een schone, gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. De thema's waar de OMWB zich mee bezighoudt (zoals stikstof, zeer zorgwekkende stoffen, luchtkwaliteit, kaderrichtlijn water, energietransitie en circulaire economie) zijn divers en raken zowel het landelijk als het stedelijk gebied en de industrie. Deze thema's hebben een aanzienlijke impact op de fysieke leefomgeving, en de dynamiek is groot. We hebben gelijktijdig te maken met meerdere transities (klimaat, landbouw, energie, digitaal). Er staat ons dus veel te wachten, maar we zien dit als een kans om samen vooruit te komen!

Gemeenschappelijke Regeling Beschermd Wonen regio Breda

In 2025 evalueren we de GR Beschermd Wonen en onderzoeken we of we deze kunnen uitbreiden met maatschappelijke opvang. Als uit het onderzoek blijkt dat dit een gewenste en passende ontwikkeling is, passen we de GR Beschermd Wonen in 2026 aan en leggen we deze voor aan de gemeenteraad.

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden- en West Brabant

De verschillende veiligheidsregio's werken samen om extra aandacht te besteden aan de geopolitieke ontwikkelingen, energietransitie en klimaatveranderingen. Als vitale sector is de veiligheidsregio verplicht om de informatieveiligheid te versterken.

Grondbeleid

Grondbeleid

In deze paragraaf beschrijven we onze visie en de doelstellingen van het grondbeleid voor de komende jaren. Zo maken het college en de gemeenteraad haar ambities en doelstellingen kenbaar.

Visie op het grondbeleid

In 2024 stelde de gemeenteraad twee belangrijke documenten vastgesteld: de nota Grondbeleid en de nota Kostenverhaal en Financiële bijdragen. De nota Grondbeleid beschrijft de manier waarop de doelstellingen van het ruimtelijk beleid worden gerealiseerd. De nota Kostenverhaal en Financiële bijdragen regelt hoe de kosten voor de verbetering van de fysieke leefomgeving, zoals infrastructuur en andere voorzieningen, toegerekend worden aan personen, bedrijven en organisaties.

Algemene ontwikkelingen

De omgevingsvisie geeft een beeld van de veranderingen in het bestaand stedelijk gebied en van de toekomstige uitbreiding daarvan tot 2040.

Wonen

Gemeenten in de regio Breda en Tilburg deden de rijksoverheid via de Woondeal van maart 2023 een aanbod om samen tot 2040 een deel van het landelijk woningtekort op te lossen. Etten-Leur doet daaraan mee. De provinciale bevolkings- en woningbouwbehoefteprognoses en regionaal woningmarktonderzoek vormen getalsmatig de basis voor de afspraken in de regionale Woondeal.

Programmering

Voor de periode 2022 tot en met 2026 bedraagt de minimale opgave 1.118 woningen. De gemeenteraad en het college besloten om voor deze jaren een doel van minimaal 1.200 woningen vast te stellen. In de 2022 tot en met 2024 zijn hiervan 1.030 woningen opgeleverd. De opgave voor Etten-Leur kan volgens nu bekende afspraken en plannen oplopen tot ongeveer 4.100 woningen in 2040. In de huidige programmering van woningbouw staan, naast de 1.030 gerealiseerde woningen, voor de periode tot 2040 nog ongeveer 3.470 woningen gepland. In totaal zouden we daarmee komen op 4.500 woningen.

Woningcategorieën

Bij het ontwikkelen van de verschillende locaties houden we er rekening mee dat er minimaal 30% sociale huur en 40% betaalbare koop worden gerealiseerd. Het resterende deel wordt ingevuld met dure woningen.

Locaties

In de periode 2022 tot en met 2026 komen de meeste woningen op verschillende

binnenstedelijke locaties. Vanaf 2026 realiseren we voornamelijk woningen op nieuwe locaties buiten bestaand stedelijk gebied. De gemeenteraad nam hierover in de omgevingsvisie een besluit.

Bedrijventerreinen

In de loop van 2023 maakten de gemeenten en provincie nieuwe afspraken over bedrijventerreinen die lopen tot 2030. Hergebruik heeft de hoogste prioriteit.

Programmering

De huidige voorraad bedrijfsgronden op de locaties Vosdonk-Munnikenhei en Vosdonk-Noord is in principe voldoende om tot 2029 aan de vraag te voldoen voor kleinschalige bedrijfspercelen tot 1 hectare groot. Een uitzondering daarop vormt de reservering van ongeveer 1,85 hectare voor de realisatie van het Circulair Ambachtscentrum en de verplaatsing van de gemeentewerf.

Locaties

Etten-Leur wil vooral via herontwikkeling van bestaand bedrijventerrein aan de vraag voldoen. Door het ontbreken van geschikte en rendabele locaties gaan we niet over tot de aanleg van nieuw bedrijventerrein. We focussen ons op revitalisering van bestaande bedrijventerreinen. Dat doen we door actief oude bedrijven te verwerven en na sanering als “nieuwe” bedrijfskavels uit te geven. In de omgevingsvisie namen we daarover een besluit.

Kwaliteitsverbetering landschapsbeleid

Gemeenten moeten zich bij de ruimtelijke ordening houden aan de provinciale Omgevingsverordening. In de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant staan onder andere regels over het versterken van omgevingskwaliteit. Het gaat hier om de regeling ‘Kwaliteitsverbetering landschap’. De gemeente moet de ontvangen bijdragen gebruiken voor de doelen in het buitengebied die in de provinciale Omgevingsverordening staan. De gemeente moet regelmatig aan de provincie rapporteren over hoe de voorziening Kwaliteitsverbetering landschap wordt besteed. Lopende projecten zijn: een eenvoudige parkeerplaats langs de Loosweg, wandelvoorzieningen in Kelsdonk/Zwermlaken en ontsnipperingsmaatregelen. In de komende jaren komt daar het stedelijk uitloopgebied in Haansberg bij.

In 2018 sloten de gemeente en het Waterschap Brabantse Delta een samenwerkingsovereenkomst om de aanleg van 30 kilometer ecologische verbindingzones mogelijk te maken. Deze samenwerkingsovereenkomst loopt nog tot 1 januari 2028, maar wordt mogelijk verlengd om de nog resterende opgave van 13 kilometer te realiseren.

Risico's

Aan het uitvoeren van grondbeleid zijn risico's verbonden. Deze risico's beheersen we door risicomanagement. Onderdeel hiervan is, naast het voorkomen en beperken van risico's, ook het vormen van reserves (weerstandscapaciteit) om de nadelen van het eventueel voordoen van risico's op te kunnen vangen.

De financiële bedrijfsvoering van het Grondbedrijf is zo opgezet dat we risico's in principe opvangen binnen de reserve Grondexploitatie risico's zonder dat we een beroep doen op de reguliere bedrijfsvoering van de gemeente.

Scenario's

Om schommelingen in de markt weer te geven werken we naast de normale risicoberekeningen nog twee scenario's uit waarbij we tegenvallers in de markt meenemen.

Investeringsen

Krediet aanpassingen

In de eerste bestuursrapportage 2025 stellen we de volgende aanpassingen in de investeringskredieten voor.

(bedragen x € 1.000)	Verhoging	Nieuw kredietbedrag
1. Inrichting Oderkerkpark	446	486
1. Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie	-295	195
1. Openbare verlichting	-63	937
1. Mobiliteitsplan	-12	88
1. Hekwerk hondenuitlaatterrein	-21	79
Subtotaal	54	
2. Uitbreiding De 4 Heemskinderen	500	1.300
Totaal	554	

1. Herinrichting Oderkerkpark

Voor de herinrichting van het Oderkerkpark is € 446.000 aanvullend krediet benodigd. Hiervoor wordt voor € 392.000 onttrokken uit overige kredieten. Aanvullend is er nog € 54.000 nodig.

2. Uitbreiding van de school De 4 Heemskinderen

Voor de uitbreiding van de school De 4 Heemskinderen is € 500.000 aanvullend benodigd. Dit is nodig voor indexering, constructieve kosten en aanpassing van technische installaties.

Investeringsruimte 2026-2029

Om nieuwe investeringen te kunnen doen, nemen we jaarlijks een bedrag aan kapitaallasten op als beschikbare investeringsruimte.

Deze bedragen zijn (inclusief de voorgestelde wijziging in deze kadernota):

2026: € 350.000

2027: € 220.000

2028: € 240.000

2029: € 240.000

Het bedrag dat we hiervoor kunnen investeren is afhankelijk van de levensduur van de investering.

Financiële positie

Financiële positie reserves en voorzieningen

Inleiding

Het financiële beleid van Etten-Leur verdelen we onder in diverse elementen waaronder de reserves en voorzieningen.

In oktober 2024 stelde de gemeenteraad het 'Beleidskader reserves en voorzieningen' in de 'financiële verordening gemeente Etten-Leur 2024' vast. We actualiseren het inzicht in de financiële positie ieder jaar bij het opstellen van de kadernota.

Doelstelling

De doelstelling van deze 'Financiële positie reserves en voorzieningen 2025' is om een actueel beeld te geven van de ontwikkeling van onze reserves en voorzieningen. Zo kan de gemeenteraad zijn kaderstellende rol goed uitvoeren.

Hierbij hoort onder andere het vaststellen van de uitgangspunten voor de reserves en voorzieningen. Deze uitgangspunten zijn afgeleid uit het 'Beleidskader reserves en voorzieningen'.

Voor de financiële positie reserves en voorzieningen geldt als basis de uitkomsten van de jaarrekening 2024 en de mutaties uit deze kadernota.

Bij elke reserve en voorziening staat een overzicht met de verwachte stortingen en bestedingen. De bedragen voor 2029 namen we over van 2028. Bij het opstellen van de begroting 2026 actualiseren we deze bedragen.

Samenvatting

Deze samenvatting bevat de belangrijkste wijzigingen en beslispunten van de financiële positie.

Uit het actuele overzicht van de reserves en voorzieningen blijkt dat de gemeente Etten-Leur op 1 januari 2025 13 reserves en 18 voorzieningen heeft. We actualiseerden de uitgangspunten en het te verwachten verloop van de reserves en voorzieningen.

Als basis voor deze actualisatie gebruikten we de 'Financiële positie reserves en voorzieningen 2024', die als onderdeel van de kadernota 2025-2028 is vastgesteld.

Naast enkele tekstuele wijzigingen stellen we voor:

1. De **'Reserve Compenserend Groen'** op te heffen;
2. De **'Reserve Kwaliteitsverbetering Landschap'** op te heffen;
3. De **'Reserve Optimalisatie bedrijfsvoering'** op te heffen;

4. Na gebruik van het resterende bedrag de **'Reserve Automatisering'** op te heffen;
5. Een nieuwe **'Voorziening Regeling Vervroegde Uittreding (RVU)'** te vormen;
6. Een nieuwe **'Voorziening Kwaliteitsverbetering Landschap'** te vormen;
7. de **'Financiële positie reserves en voorzieningen 2025'** vast te stellen.

Reserves 2024-2029

De ontwikkeling van de reserves van 2024 tot en met 2029 staat in dit overzicht.

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene reserve	21.815	23.342	23.342	23.342	23.342	23.342
Algemene reserve	21.815	23.342	23.342	23.342	23.342	23.342
Dekkingsreserve						
Kapitaallasten Onderwijs	9.275	8.804	8.326	7.867	7.424	6.981
Sportvoorzieningen	4.953	4.667	4.380	4.094	3.807	3.521
Bestemmingsreserves (dekking)	14.228	13.471	12.706	11.960	11.231	10.502
Kwaliteitsverbetering Landschap	0	0	0	0	0	0
Optimalisatie bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Automatisering	144	3	3	3	3	3
Bomenfonds	54	54	54	54	54	54
Nog uit te voeren werkzaamheden	2.861	0	0	0	0	0
Infrastructurele oplossingen	4.000	5.500	7.000	8.500	10.000	11.500
Bestemmingsreserves (overig)	7.059	5.557	7.057	8.557	10.057	11.557
Grondexploitatie risico's	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Realisatie Omgevingsvisie	291	540	986	986	986	986
Compenserend groen	0	0	0	0	0	0
Cultuur	213	163	113	63	13	-37
Reserves Grondbedrijf	13.505	13.704	14.100	14.050	14.000	13.950
Reserves Algemene Dienst en Grondbedrijf	56.607	56.073	57.205	57.909	58.630	59.350

Algemene reserve

De reserves van de gemeente Etten-Leur verdelen we onder in de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de bestemmingsreserves van het Grondbedrijf.

Algemene reserve

De gemeente Etten-Leur heeft een algemene reserve. We gebruiken deze reserve voor het opvangen van risico's in algemene zin en het opvangen van risico's waarvoor geen (toereikende) bestemmingsreserves zijn ingesteld.

Algemene reserve	
Datum instelling	Vóór 2000
Soort reserve	Algemene reserve
Doelstelling/ bestemming	De algemene reserve rekenen we tot de middelen die we inzetten om tegenvallers in de exploitatie op te vangen (weerstandscapaciteit). Het gebruik van deze reserve gaat niet ten koste van de uitvoering van de programma's. Boven het minimumniveau is dit een vrije reserve. Dit geldt zolang er geen concrete bestemming is gegeven.
Periode reserve	Niet bepaald.
Minimum	€ 0
Maximum	Geen maximum bepaald.
Overige toevoegingen	- Jaarlijkse toevoeging - Buitengewone baten - Voordelige rekeningssaldi na geautoriseerde resultaatbestemmingen
Wijze van besteding	Indien nodig halen we geld uit deze reserve voor het realiseren van beleidsdoelstellingen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	23.206	21.815	23.342	23.342	23.342	23.342
Stortingen	783	1.527	0	0	0	0
Onttrekkingen	2.174	0	0	0	0	0
Stand 31 december	21.815	23.342	23.342	23.342	23.342	23.342

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de gemeenteraad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Bestemmingsreserves verdelen we onder in dekkingsreserves en overige bestemmingsreserves.

Dekkingsreserves

Er zijn twee reserves gevormd voor de dekking van de kapitaallasten van investeringen met een economisch nut (onderwijs en sportvoorzieningen). Deze investeringen moeten we activeren zonder dat eventuele bijdragen uit reserves hierop in mindering zijn gebracht.

Kapitaallasten Onderwijs

Dekkingsreserve kapitaallasten Onderwijs	
Datum instelling	2005
Soort reserve	Dekkingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	De reserve gebruiken we voor de dekking van een gedeelte van de kapitaallasten van brede scholen.
Periode reserve	Afschrijvingsperiode scholen (40 jaar).
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald.
Overige toevoegingen	Het deel van de jaarlijkse kapitaallasten van de brede scholen dat lager is dan het vastgestelde bedrag in de begroting.
Wijze van besteding	Het deel van de jaarlijkse kapitaallasten van de brede scholen dat hoger is dan het vastgestelde bedrag in de begroting.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	9.767	9.275	8.804	8.326	7.867	7.424
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	492	471	478	459	443	443
Stand 31 december	9.275	8.804	8.326	7.867	7.424	6.981

Sportvoorzieningen

Dekkingsreserve kapitaallasten Sportvoorzieningen	
Datum instelling	2010
Soort reserve	Dekkingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	De reserve gebruiken we voor de dekking van de afschrijvingen van sportvoorzieningen in sportparken Lage Banken, De Streek, Hoge Neerstraat en Trivium.
Periode reserve	Afschrijvingsperiode sportvoorzieningen (40 jaar).
Minimum	€ 0
Maximum	Boekwaarde sportvoorzieningen (40 jaar).
Overige toevoegingen	Niet van toepassing.
Wijze van besteding	Jaarlijkse afschrijving van de sportvoorzieningen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	5.240	4.953	4.667	4.380	4.094	3.807
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	286	286	286	286	286	286
Stand 31 december	4.953	4.667	4.380	4.094	3.807	3.521

Kwaliteitsverbetering Landschap

Ook de overige bestemmingsreserves lichten we toe:

Reserve	Kwaliteitsverbetering landschap
Datum instelling	2001
Soort reserve	Overige bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	Uit deze reserve worden projecten voor de uitvoering van de provinciale regeling 'Kwaliteitsverbetering Landschap' betaald.
Periode reserve	Deze reserve is gebaseerd op de Provinciale Omgevingsverordening. De reserve heeft echter het karakter van een voorziening. Daarom heffen we deze reserve op. Het saldo boeken we over naar de voorziening Kwaliteitsverbetering landschap.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald.
Overige toevoegingen	Verplichte bijdragen van initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied op grond van de provinciale regeling 'Kwaliteitsverbetering Landschap' worden in deze reserve gestort.
Wijze van besteding	Uitgaven voor projecten voor de uitvoering van de regeling 'Kwaliteitsverbetering Landschap' worden uit deze reserve betaald. Deze uitgaven zijn aan regels gebonden.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	498	0	0	0	0	0
Stortingen	31	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	529	0	0	0	0	0
Stand 31 december	0	0	0	0	0	0

Optimalisatie bedrijfsvoering

Reserve	Optimalisatie bedrijfsvoering
Datum instelling	2003, in 2015 aangepast
Soort reserve	Overige bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	De reserve wordt gebruikt voor investeringen om de bedrijfsvoering te optimaliseren. Het gaat hierbij om investeringen voor digitalisering en automatisering, lean maken van processen, het eventueel afstoten van taken en administratieve lastenverlichting. De reserve is - vanuit de oorspronkelijke doelstelling van de 'Reserve personeel' - ook bestemd om knelpunten in de bedrijfsvoering, zoals frictiekosten, werving en selectie en opleidingen op te vangen.
Periode reserve	De reserve is volledig besteed. We heffen de reserve op.
Minimum	€ 0
Maximum	€ 3.000.000
Overige toevoegingen	We bepalen het resultaat van de personeelskosten (eigen personeel en inhuur van derden). Bij een positief resultaat is er de keuze dit toe te voegen aan deze reserve.
Wijze van besteding	De kosten die gemaakt worden om de bedrijfsvoering te optimaliseren worden aan deze reserve onttrokken. Bij een negatief resultaat op de personeelskosten (eigen personeel en inhuur van derden) is er de keuze dit te onttrekken uit de reserve.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	100	0	0	0	0	0
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	100	0	0	0	0	0
Stand 31 december	0	0	0	0	0	0

Automatisering

Reserve	Automatisering
Datum instelling	2004
Soort reserve	Overige bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	We gebruiken de reserve om incidentele kosten op het gebied van automatisering op te vangen.
Periode reserve	In 2025 zetten we het resterende bedrag in. Daarna heffen we de reserve op.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald.
Overige toevoegingen	Niet van toepassing.
Wijze van besteding	De reserve gebruiken we voor incidentele automatiseringskosten.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	245	144	3	3	3	3
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	101	141	0	0	0	0
Stand 31 december	144	3	3	3	3	3

Bomenfonds

Reserve	Bomenfonds
Datum instelling	2019
Soort reserve	Overige bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	Met het geld van de reserve Bomenfonds vervangen we gekapte bomen.
Periode reserve	Niet bepaald.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald.
Overige toevoegingen	Niet van toepassing.
Wijze van besteding	Met de reserve Bomenfonds planten we nieuwe bomen aan in het openbaar gebied. Deze aanplant kan plaatsvinden vanuit gemeentelijk of een burgerinitiatief.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	54	54	54	54	54	54
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	54	54	54	54	54	54

Nog uit te voeren werkzaamheden

Reserve	Nog uit te voeren werkzaamheden
Datum instelling	2021
Soort reserve	Overige bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	Het college voert de door de raad vastgestelde begroting uit. In de praktijk zijn afwijkingen onvermijdelijk. Bijvoorbeeld omdat activiteiten, waar geld voor beschikbaar is gesteld, nog niet zijn uitgevoerd. Uitvoering vindt in het volgende jaar plaats. Om dit rechtmatig op te lossen maken we gebruik van deze reserve. Toevoeging vindt plaats op twee manieren: 1. Wanneer gedurende het jaar blijkt dat geld bij bepaalde activiteiten overblijft voegen we dit via een begrotingswijziging toe aan de reserve. Een jaar later zetten we dit geld in om deze activiteiten dan nog uit te voeren; 2. Ook komt het voor dat de raad eenmalig geld beschikbaar stelt voor een project. De uitvoering loopt vaak over meerdere jaren. Voor deze projecten voegen we het overschot aan het einde van het jaar toe aan deze reserve. Het jaar erop onttrekken we het geld weer.
Periode reserve	Niet bepaald.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald.
Overige toevoegingen	Niet van toepassing
Wijze van besteding	Het geld dat in een jaar is toegevoegd wordt in het daaropvolgende jaar onttrokken voor de dekking van de kosten.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	1.674	2.861	0	0	0	0
Stortingen	2.835	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.648	2.861	0	0	0	0
Stand 31 december	2.861	0	0	0	0	0

Infrastructurele oplossingen

Reserve	Infrastructurele oplossingen
Datum instelling	2022
Soort reserve	Overige bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	De reserve gebruiken we voor grote infrastructurele oplossingen.
Periode reserve	2022-2031
Minimum	€ 0
Maximum	€ 15.000.000
Overige toevoegingen	Niet van toepassing
Wijze van besteding	De reserve gebruiken we voor grote infrastructurele oplossingen.

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	2.500	4.000	5.500	7.000	8.500	10.000
Stortingen	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Onttrekkingen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	4.000	5.500	7.000	8.500	10.000	11.500

Reserves Grondbedrijf

De vier bestemmingsreserves van het Grondbedrijf zijn:

- Reserve Exploitatierisico's;
- Reserve Realisatie Omgevingsvisie;
- Reserve Compenserend Groen;
- Reserve Cultuur.

Grondexploitatie risico's

Reserve	Exploitatierisico's
Datum instelling	Vóór 2000
Soort reserve	Bestemmingsreserve
Doelstelling/ bestemming	De reserve is voor de dekking van risico's die zich voordoen gedurende de ontwikkeling en uitvoering van (nog niet) in ontwikkeling genomen plannen en van de verspreide percelen.
Periode reserve	Niet bepaald.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald. De hoogte van de reserve bepalen we op basis van de stand van zaken in de afzonderlijke exploitatiegebieden, de investeringen die gedaan zijn in nog niet in exploitatie genomen complexen en de grondvoorraad in het complex verspreide percelen.
Overige toevoegingen	Wanneer nodig vindt er een aanpassing plaats ten laste van de reserve realisatie Omgevingsvisie.
Wijze van besteding	Wanneer dat nodig is vindt een aanpassing plaats ten gunste van de reserve realisatie Omgevingsvisie.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	10.500	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
Stortingen	2.500	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000

Realisatie Omgevingsvisie

Reserve	Realisatie Omgevingsvisie
Datum instelling	2005
Soort reserve	Bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	Met deze reserve realiseren we (voor zover mogelijk) de doelstellingen en ambities uit het uitvoeringsprogramma van de Omgevingsvisie.
Periode reserve	Niet bepaald.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald, afhankelijk van projectenbundel. Voor de Omgevingsvisie is een overzicht opgesteld van gewenste projecten met een berekening van de hiervoor benodigde financiële middelen. Deze berekening vormt de basis voor de stand van de reserve.
Overige toevoegingen	Nadat de andere reserves van het Grondbedrijf minimaal de gewenste of noodzakelijke omvang hebben bereikt, voegen we winsten uit de exploitatie van het Grondbedrijf, aan deze reserve toe.
Wijze van besteding	Deze reserve is uitsluitend beschikbaar voor het uitvoeren van de projecten uit in het uitvoeringsprogramma van de Omgevingsvisie.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	1.879	291	540	986	986	986
Stortingen	992	332	471	0	0	0
Onttrekkingen	2.580	83	25	0	0	0
Stand 31 december	291	540	986	986	986	986

Compenserend Groen

Reserve	Compenserend Groen
Datum instelling	2005
Soort reserve	Bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	Deze reserve is gevormd om het (bestuurlijk geaccordeerde) afsprakenkader tussen de provincie en de gemeenten uit de regio West-Brabant uit te voeren met als onderliggende juridische basis/verplichting de provinciale (Interim) Omgevingsverordening. Dit houdt in dat voor verloren gegane natuur in nieuwe woongebieden of bedrijventerreinen, als compensatie elders in het buitengebied gronden aangekocht - en blijvend groen ingericht - moeten worden.
Periode reserve	Deze reserve is gebaseerd op de Provinciale Omgevingsverordening. De reserve heeft echter het karakter van een voorziening. Daarom heffen we deze reserve op. Het saldo boeken we over naar de voorziening Kwaliteitsverbetering landschap.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald. De benodigde middelen zijn afhankelijk van de ontwikkeling van toekomstige woon- en werklocaties en groene (compensatie)elementen zoals opgenomen in de Omgevingsvisie.
Overige toevoegingen	Voeding gebeurt ten laste van de grondexploitatie in de vorm van een storting van 1% van de totale gronduitgifteprijs.
Wijze van besteding	De middelen voor aankoop, inrichting en onderhoud van groene en blauwe elementen, zoals (natte) ecologische verbindingzones worden aan deze reserve onttrokken.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	84	0	0	0	0	0
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	84	0	0	0	0	0
Stand 31 december	0	0	0	0	0	0

Cultuur

Reserve	Cultuur
Datum instelling	Vóór 2000
Soort reserve	Bestemmingsreserve.
Doelstelling/ bestemming	Deze reserve gebruiken we om in woonwijken en op bedrijventerreinen, na oplevering en inrichting, culturele elementen aan te brengen (bijvoorbeeld kunstwerken).
Periode reserve	Vanaf 1 januari 2023 brengen we de kosten van te plaatsen kunstwerken rechtstreeks ten laste van de grondexploitatie. Deze reserve wordt daarmee overbodig. Na gebruik heffen we de reserve op.
Minimum	€ 0
Maximum	Niet bepaald. De omvang van de reserve bepalen we door het tempo van de uitwerking van de plannen per wijk.
Overige toevoegingen	Vanaf 1 januari 2023 doen we geen stortingen meer vanuit de grondexploitatie.
Wijze van besteding	Na afronding van een nieuwbouwlocatie stellen we in overleg met de bewoners een plan op om in de wijk culturele elementen (kunstwerken) te plaatsen. Jaarlijks halen we de werkelijk bestede bedragen uit deze reserve.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	260	213	163	113	63	13
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	46	50	50	50	50	50
Stand 31 december	213	163	113	63	13	-37

Voorzieningen 2024-2029

De ontwikkeling van de voorzieningen van 2024 tot en met 2029 staat in dit overzicht.

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Voorziening Verhardingen	21.690	20.034	18.786	15.558	14.236	12.915
Voorziening Onderhoud Gebouwen	1.895	1.601	1.539	1.390	863	336
Voorziening Onderhoud zwembad	663	764	865	965	1.066	1.166
Voorziening Onderhoud Nobelaer	713	950	1.188	1.425	1.663	1.900
Voorziening Sportaccommodaties	1.287	1.259	1.654	1.478	1.313	1.147
Voorziening Inventaris gymlokalen	225	114	92	86	60	34
Voorziening Veiligheid elektrische installaties	162	230	39	88	136	185
Totaal onderhoudsvoorzieningen	26.636	24.952	24.163	20.990	19.337	17.684
Voorziening Riolering	3.788	3.788	3.788	3.788	3.788	3.788
Voorziening Afval	2.960	2.788	2.616	2.444	2.272	2.100
Voorziening Dubieuze debiteuren	160	160	160	160	160	160
Voorziening Dubieuze debiteuren Werkplein	447	447	447	447	447	447
Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	3.258	3.259	3.260	3.261	0	0
Voorziening Spaarovereenkomsten personeel	117	117	117	117	117	117
Voorziening Verlof Individueel Keuzebudget	1.046	1.046	1.046	1.046	1.046	1.046
Voorziening Personeel	25	25	25	25	25	25
Voorziening Regeling Vervroegde Uittreding	97	97	97	97	97	97
Voorziening Kwaliteitsverbetering landschap	578	578	578	578	578	578
Totaal overige voorzieningen	12.474	12.303	12.132	11.961	8.528	8.356
Voorziening exploitatietekorten Grondbedrijf	1.788	1.788	1.788	1.788	1.788	1.788
Totaal voorzieningen	40.898	39.043	38.083	34.739	29.653	27.828

Verhardingen

De voorzieningen van de gemeente Etten-Leur verdelen we onder in onderhoudsvoorzieningen, overige voorzieningen en de voorziening exploitatietekorten Grondbedrijf. Een voorziening geeft de geschatte hoogte aan van de omvang van de verplichting of het risico.

De gemeente Etten-Leur heeft zeven onderhoudsvoorzieningen:

Voorziening	Verhardingen
Grondslag	De voorziening zorgt voor een gelijkmatige verdeling van de lasten voor het groot onderhoud aan verhardingen over een aantal begrotingsjaren. Na elke tweejaarlijkse wegininspectie herberekenen we de onderhoudskosten en de storting in de voorziening. Investerings niet-zijnde-groot-onderhoud komen ten laste van het investeringsplan. Kortcyclisch/dagelijks onderhoud nemen we op in de exploitatiebegroting.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse toevoeging is gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning. De jaarlijkse storting is toereikend om minimaal de komende 10 jaar het terugkerend groot onderhoud voor wegverhardingen uit te voeren volgens de kwaliteitsniveaus die de raad vaststelde.
Aanwending	De kosten voor grootschalig onderhoud worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	21.965	21.690	20.034	18.786	15.558	14.236
Stortingen	1.911	1.911	1.911	1.911	1.911	1.911
Verminderingsen	2.185	3.567	3.158	5.139	3.232	3.232
Stand 31 december	21.690	20.034	18.786	15.558	14.236	12.915

Onderhoud gebouwen

Voorziening	Onderhoud gebouwen
Grondslag	Deze voorziening is voor de dekking van kosten van groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen; musea, monumenten, cultuurhistorische gebouwen, civiele kunstwerken, welzijnsgebouwen, binnensportaccommodaties en kunstobjecten.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse toevoeging ten laste van de exploitatie, gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning die het college ieder jaar vaststelt.
Aanwending	De kosten voor grootschalig onderhoud worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	2.123	1.895	1.601	1.539	1.390	863
Stortingen	595	595	595	595	595	595
Verminderingsen	822	889	657	744	1.122	1.122
Stand 31 december	1.895	1.601	1.539	1.390	863	336

Onderhoud zwembad

Voorziening	Onderhoud zwembad
Grondslag	Het zwembad werd in 2018 in gebruik genomen. Deze voorziening is voor de dekking van de kosten van het groot onderhoud.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse toevoeging ten laste van de exploitatie, gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplan.
Aanwending	De kosten voor grootschalig onderhoud brengen we rechtstreeks ten laste van de voorziening.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	563	663	764	865	965	1.066
Stortingen	101	101	101	101	101	101
Verminderings	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	663	764	865	965	1.066	1.166

Onderhoud Nobelaer

Voorziening	Onderhoud Nobelaer
Grondslag	Het cultureel centrum namen we in 2022 in gebruik. Deze voorziening is voor de dekking van de kosten van het groot onderhoud.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse toevoeging ten laste van de exploitatie, gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplan.
Aanwending	De kosten voor grootschalig onderhoud worden rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	475	713	950	1.188	1.425	1.663
Stortingen	238	238	238	238	238	238
Verminderings	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	713	950	1.188	1.425	1.663	1.900

Sportaccommodaties

Voorziening	Sportaccommodaties
Grondslag	Deze voorziening is voor de dekking van het grootschalig, planmatig onderhoud, dat in de komende jaren wordt uitgevoerd aan alle gemeentelijke sportvelden (natuurgrasvelden, kunstgrasvelden en de atletiekbaan). Deze lasten blijken uit het rekenmodel 'Planmatig onderhoud buitensportaccommodaties'.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse storting ten laste van de exploitatie, gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanung.
Aanwending	De voorziening gebruiken we voor het uitvoeren van grootschalige onderhoudswerkzaamheden aan gemeentelijke sportvelden. Kortcyclisch/dagelijks onderhoud nemen we op in de exploitatiebegroting.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	1.003	1.287	1.259	1.654	1.478	1.313
Stortingen	473	473	473	473	473	473
Verminderingsen	189	501	78	649	638	638
Stand 31 december	1.287	1.259	1.654	1.478	1.313	1.147

Inventaris gymlokalen

Voorziening	Inventaris gymlokalen
Grondslag	De voorziening is voor de dekking van het groot onderhoud aan de inventaris van de gymlokalen. Dit leidt tot een gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren. Deze lasten blijken uit het rekenmodel 'Planmatig onderhoud gymtoestellen'.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse storting ten laste van de exploitatie, gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanung.
Aanwending	De voorziening gebruiken we voor het uitvoeren van grootschalig onderhoud aan en vervanging van gymtoestellen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	199	225	114	92	86	60
Stortingen	33	33	33	33	33	33
Verminderingsen	7	144	55	40	59	59
Stand 31 december	225	114	92	86	60	34

Veiligheid elektrische installaties

Voorziening	Veiligheid elektrische installaties
Grondslag	De voorziening zorgt voor een gelijkmatige verdeling van de lasten (zes-jaarlijkse keuringen van elektrische installaties).
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijkse toevoeging ten laste van de exploitatie, gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning.
Aanwending	Kosten met betrekking tot de keuringen en de hieruit voortkomende kosten van aanpassingen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	96	162	230	39	88	136
Stortingen	117	117	117	117	117	117
Verminderingsen	51	49	308	68	68	68
Stand 31 december	162	230	39	88	136	185

Riolering

Voorziening	Riolering
Grondslag	Betaald rioolrecht besteden we volledig aan riolering. Het verschil tussen ontvangen rioolrecht en de gemaakte kosten voor riolering nemen we op in deze voorziening. We zetten de voorziening ook in om schommelingen in het tarief te voorkomen.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Een positief resultaat op het product 'Riolering' voegen we toe aan deze voorziening.
Aanwending	Een negatief resultaat op het product 'Riolering' dekken we door een bijdrage uit deze voorziening.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	3.550	3.788	3.788	3.788	3.788	3.788
Stortingen	238	0	0	0	0	0
Verminderingsen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	3.788	3.788	3.788	3.788	3.788	3.788

Afval

Voorziening	Afval
Grondslag	Betaalde afvalstoffenheffing besteden we volledig aan afval. Het verschil tussen de ontvangen afvalstoffenheffing en de gemaakte kosten voor afval nemen we op in deze voorziening. We zetten de voorziening ook in om schommelingen in het tarief te voorkomen.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Een positief resultaat op het product 'Afval' voegen we toe aan de voorziening.
Aanwending	Een negatief resultaat op het product 'Afval' dekken we door een bijdrage uit de voorziening.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	3.371	2.960	2.788	2.616	2.444	2.272
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Verminderingsen	411	172	172	172	172	172
Stand 31 december	2.960	2.788	2.616	2.444	2.272	2.100

Dubieuze debiteuren

Voorziening	Dubieuze debiteuren
Grondslag	Voor dubieuze debiteuren is een voorziening gevormd. De hoogte is gebaseerd op de invorderingsmogelijkheden.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Op basis van de jaarlijkse beoordeling voegen we (indien nodig) een bedrag toe.
Aanwending	Bedragen die we niet meer kunnen invorderen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	200	160	160	160	160	160
Stortingen	42	50	50	50	50	50
Verminderingsen	82	50	50	50	50	50
Stand 31 december	160	160	160	160	160	160

Dubieuze debiteuren Werkplein

Voorziening	Dubieuze debiteuren Werkplein
Grondslag	Voor dubieuze debiteuren van de Participatiewet is een voorziening gevormd. De hoogte is gebaseerd op de invorderingsmogelijkheden voor debiteuren op het gebied van sociale zekerheid.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Op basis van de jaarlijkse beoordeling voegen we (indien nodig) een bedrag toe.
Aanwending	Bedragen die we niet meer kunnen invorderen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	522	447	447	447	447	447
Stortingen	61	0	0	0	0	0
Verminderingsen	136	0	0	0	0	0
Stand 31 december	447	447	447	447	447	447

Pensioen politieke ambtsdragers

Voorziening	Pensioen politieke ambtsdragers
Grondslag	Voor (oud) wethouders is een pensioenvoorziening gevormd.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Op basis van een actuele berekening vinden (wanneer nodig) toevoegingen plaats.
Aanwending	Uitbetaling van de pensioenen. In 2028 dragen we de pensioenen over aan de Stichting Pensioenfonds ABP.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	2.258	3.258	3.259	3.260	3.261	0
Stortingen	1.144	84	84	84	84	0
Verminderingsen	144	83	83	83	3.345	0
Stand 31 december	3.258	3.259	3.260	3.261	0	0

Spaarovereenkomsten personeel

Ook de overige voorzieningen lichten we toe:

Voorziening	Spaarovereenkomsten personeel
Grondslag	De gemeente is met een aantal personeelsleden een spaarverlofovereenkomst aangegaan. Voor de uit deze overeenkomsten voortvloeiende verplichtingen vormen we een voorziening.
Looptijd	Afhankelijk van uitbetaling verplichtingen.
Toevoeging	Afhankelijk van verplichtingen.
Aanwending	Afhankelijk van uitbetaling van verplichtingen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	116	117	117	117	117	117
Stortingen	1	0	0	0	0	0
Verminderingen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	117	117	117	117	117	117

Verlof Individueel Keuzebudget

Voorziening	Verlof Individueel Keuzebudget
Grondslag	Op basis van de Cao Gemeenten kunnen medewerkers verlof sparen voor later. Dit verlof verjaart niet. Een werknemer mag op 31 december maximaal 3.600 uur aan verlof gespaard hebben.
Looptijd	Onbepaald
Toevoeging	Jaarlijks op basis van het verlofoverzicht van 31 december.
Aanwending	Afhankelijk van de opname van verlof.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	780	1.046	1.046	1.046	1.046	1.046
Stortingen	306	0	0	0	0	0
Verminderingen	41	0	0	0	0	0
Stand 31 december	1.046	1.046	1.046	1.046	1.046	1.046

Personeel

Voorziening	Personeel
Grondslag	Deze voorziening is ingesteld om de financiële gevolgen van met name tijdelijke (onvermijdbare) boventalligheid en/of afvloeiing van medewerkers mogelijk te maken.
Looptijd	Afhankelijk van getroffen regelingen.
Toevoeging	Afhankelijk van getroffen regelingen.
Aanwending	Afhankelijk van getroffen regelingen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	118	25	25	25	25	25
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Verminderingsen	93	0	0	0	0	0
Stand 31 december	25	25	25	25	25	25

Regeling Vervroegde Uittreding

Voorziening	Regeling Vervroegde Uittreding (RVU)
Grondslag	In de CAO-gemeenten 2024-2025 is vastgelegd dat medewerkers gebruik kunnen maken van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). De RVU geeft de mogelijkheid om eerder te stoppen met werken. Wanneer medewerkers zich hiervoor aanmelden zijn we verplicht hiervoor deze voorziening te vormen. Medewerkers ontvangen een uitkering om de periode tussen ontslag en pensioen te overbruggen.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Jaarlijks op basis van de medewerkers die gebruik maken van de regeling.
Aanwending	Afhankelijk van uitbetaling verplichtingen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	0	97	97	97	97	97
Stortingen	97	0	0	0	0	0
Verminderingsen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	97	97	97	97	97	97

Kwaliteitsverbetering landschap

Voorziening	Kwaliteitsverbetering landschap
Grondslag	De provinciale regeling 'Kwaliteitsverbetering landschap' schrijft voor dat een omgevingsplan (voorheen bestemmingsplan) dat een ontwikkeling mogelijk maakt in het buitengebied, ook moet regelen dat die ontwikkeling gecompenseerd wordt door een fysieke verbetering van de landschappelijke kwaliteit van het gebied of de omgeving. Als die niet mogelijk is dient hiervoor een bijdrage betaald te worden waarna de gemeente de verbetering doet.
Looptijd	Onbepaald
Toevoeging	Jaarlijks op basis van bijdragen van derden of eigen grondexploitaties.
Aanwending	Kosten en bijdragen aan kwaliteitsverbeteringen.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	0	578	578	578	578	578
Stortingen	578	0	0	0	0	0
Verminderen	0	0	0	0	0	0
Stand 31 december	578	578	578	578	578	578

Exploitatietekorten Grondbedrijf

Voorziening	Exploitatietekorten Grondbedrijf
Grondslag	Als een exploitatie een verwacht negatief resultaat op de einddatum laat zien moet hier volgens de geldende regelgeving een voorziening voor gevormd worden.
Looptijd	Onbepaald.
Toevoeging	Zodra we op een grondexploitatie een tekort verwachten storten we dat tekort in deze voorziening. Als tijdens de looptijd van de grondexploitatie het tekort wijzigt, passen we de voorziening daar op aan.
Aanwending	Zodra we een grondexploitatie met een negatief resultaat afsluiten halen we het tekort uit deze voorziening.

We verwachten de komende jaren de volgende bestedingen:

(bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand 1 januari	2.105	1.788	1.788	1.788	1.788	1.788
Stortingen	0	0	0	0	0	0
Verminderen	317	0	0	0	0	0
Stand 31 december	1.788	1.788	1.788	1.788	1.788	1.788